

Snopič 2. — V Gorici, 28. febr. 1895. — Cena 20 kr.

Cena naročnikom za 12 snopičev :

1 gld. 80 kr.

Knjižnica za mladino.

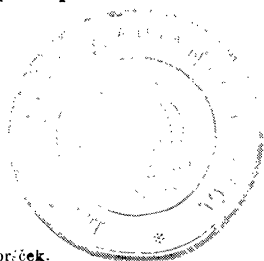
USTANOVILA „ZAVEZA SLOVENSКИH UČITELJSКИH DRUŠTEV“.

Izdajatelj in odgovorni urednik

Andrej Gabršček.

Izhaja zadnji dan vsakega meseca v trdo vezanih
snopičih, obsežnih povprečno po 6 pol.

V GORICI.

Tisk. in zal. „Gori-ka tiskarna“ A. Gabršček.

1895.

Veseljje in žalost.

Povest

za dečke v dobi 12. do 14. leta.

Nemški spisal Franz Frisch.

Z dovoljenjem gospoda pisatelja in založarne njegovih spisov
prosto poslovenil

JANKO LEBAN,

nadučitelj v Begunjah nad Cerknico.

V GORICI.

Tisk. in zal. „Goriška tiskarna“ A. Gabršček.

1895.

52054

Predgovor.

Med najnadarjeniše nemške pisatelje za mladino v Avstriji spada gotovo g. **Franz Frisch**, ravnatelj meščanske šole v Mariboru na Štajerskem, urednik pedagoškemu listu «*Österreichischer Schulbote*». Da-si je mož še v najboljših letih — porojen v Celovcu 1855. leta — podal je vendar svojim rojakom že mnogo izbornih mladinskih spisov. Založarna «*Pichler's Witwe & Sohn*» na Dunaju je izdala do sedaj 20 snopičev Frischevih «zbranih povestij za mladino».

Hugon *Möbius* sodi v svojih literarnih pis-mih do učiteljev o povestih Fr. Frischa takó-le: «Veseli me, da se morem zlagati z ugodno oceno, katero je o svojem času izrekel dični g. *Hässelbarth* o Frischevih mladinskih spisih. Pred vsem čislam pri Frischu način, kakó zna verno, brez vseh frâz slikati posamične prizore in značaje; kakó spretno poišče to, kar je za mladino zanimivega in poučnega, pa tudi, kakó pedagoški kaže svoje slike iz življenja, mladini v opomin in svarilo. In zares: prave slike iz življenja nam kaže g. Frisch, nikar ničnih

umislekov! Prav v tem pa je iskati praktično korist njegovih povestij».

Uverjen, kakó zelo je treba tudi slovenski naši mladini dobrih spisov, poprosil sem podpisane g. Frischa, da mi dovoli, nekaj njegovih povestij podati našemu narodu v slovenskem prevodu. Gospod Frisch mi je to rad dovolil ter v pismu z dné 13. junija 1894. l. mi je celó izjavil, da se zanjima za to, «kakó se bode godilo otrokom njegove Muze v tuji obleki». Isto tako mi je naznanila tvrdka «Pichler's Witwe & Sohn» na Dunaju v pismu z dné 14. junija 1894. l., «da nima nič zoper to, da poslovenim Frischeve povesti za mladino».

Lotil sem se torej dela, in tu podajem daljšo povest «Veselje in žalost», katero je Frisch v nemščini krstil: *In Glück und Leid*».

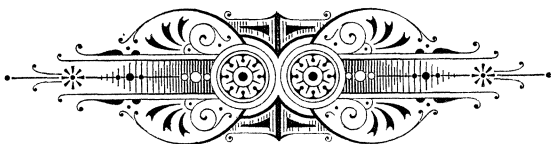
O tej Frischevi povesti sodi dunajski pedagoški list «Schule und Haus», da je «dragocen dar našim šolarskim knjižnicam».

Mislj g. pisatelju nisem preminjal, in le nekje sem dodal nekaj stavkov, kar se mi je potrebno zdelo z ozirom na značaj našega naroda.

S temi opomnjami pošiljam to povest v svet z željo, da bi jo naši otroci marljivo prebirali ter si k srcu vzeli nauke, ki odsevajo iz nje!

V Begunjah nad Cerknico, na Martinovo 1894.

Prelagatelj.

I.

«Je li moj prijatelj doma?» Takó povpraša mlad mož resnega a prikupnega obličja, stopivši na prag gosposke hiše. Nagovorjenec, kateri je ravno kidal z lopato drobni sneg izpred hiše, vzpogleda, pozdravi ter odgovori, da je gospod domá.

Mladenič moža kratko zahvali ter steče preko gladke veže po tapetovanih kamenitih stopnicah v prvo nadstropje. Tu krepko potrka na znana mu vrata, na katerih je bila pribita posetnica: „Ivan Blagič“. Ne da bi počakal, da se mu prijatelj odzove, stopi v visoko sobo, polno najlepšega pohišja.

«Bog te živi, Blagič! kje pa vedno tičiš?» Takó vzklikne došlec pri najboljši

volji ter išče z očmi njega, kateremu je veljal njegov pozdrav in obisk.

Ta se zdajci prikaže izza težke zavese pri oknu ter obiskovalcu poda rokó. «Dobro došel, Gornik! Posebno rad te vidim danes! Dej, sediva k peči ter popiva ga kozarček. Tu je zeló prijetno pogovarjati se, posebno o minolih otroških letih».

V tem, ko je pripravljaj Blagič vse potrebno, majal je Gornik z glavo. Tako milo mu Blagič ni govoril še nikdar! Zatorej reče, spustivši se na stol: «Meni se zdí, Blagič, da se je tebi dogodilo kaj neljubega, ker si danes tako nekako mehak. No, povej mi, kaj ti je?»

Blagič hitro ne odgovori. Za nekaj časa pa deje, zamišljeno v kupico gledajoč: «Zdi se mi, da mi je legla v dušo d o m o t o ž n o s t; resnično ne vem, kakó bi drugače imenoval to čuvstvo, ki me teži. Ko sem opoldne hodil po mestnih ulicah ter gledal, kakó so ljudjé odhajali s hojicami za denašnji sv. večer, tedaj se me je lotila želja po minolih dneh, po božičnem drevescu, katero so mi prirejali moji stariši takó sijajno! — Tudi,

ko si vstopil, stal sem za zmrzlimi šipami ter sem zrl med ledenimi cveticami na zametene ulice, in jaz, „stari deček“, zavidal sem otroke. Ni v prvo, da preživim lepe božične praznike sam; toda danes me to boli . . . ».

«Torej to je!», vzklikne Gornik. Po nekoliko trenutkih pa nadaljuje: «Ti imaš preveč časa, dragi Blagič; zato ti žalostne misli rojé po glavi ter se preveč udajaš svojim čutom. Da sem v enakem položaju kakor ti, da sem prost kakor ptiček ter se mi ni truditi za vsakdanji kruhek, gotovo bi se mi godilo kakor tebi. Toda veruj mi, človek težkó pride v tak razpoložaj, če ima polne roke dela. Utrujen in nekoliko sam s seboj zadovoljen lega tak človek zvečer spat».

«Morebiti imaš prav», zavrne Blagič prijatelja. «Kolikrat sem bil že sklenil, da se lotim česa pravega, česa trdnega; in vendar . . . ». Odkašljavši se nadaljuje, ne da bi končal prejšnji stavek: «Še sem hvala Bogu mlad, da se zopet lahko lotim učenja, katero sem bil malo ne obesil na kol. Moj dragi prijatelj Gornik bode z mano nekoč še prav zadovoljen!»

„Dragi prijatelj Gornik“ se besedam prijatelja srčno smeje; prime kozarec ter trči s tovarišem, rekoč prav čvrsto: «N a z d a r, Blagič!»

Kozarca zazvenkečeta, potem pa nastane tihota. Še le čez nekoliko časa povpraša lastnik lepega stanovanja, kako misli Gornik prebiti današnji večer.

Gornik se popraska za ušesi ter odgovori ne bogsigavedi kakó zadovoljno: «Moj namen je bil, prebiti božične praznike pri svoji materi in sestri. Kar pade v glavo mojemu gospodarju, gospodu Lesniki, da me pošlje na potovanje. Stvar se namreč tiče kupčije, pri kateri ali dosti zaslužimo ali dosti izgubimo. In takó vidiš, dragi Blagič, moram sveto noč in del sledečega jej praznika prebiti v — železniškem vozu».

«Jaz te nekoliko časa spremim», odvrne mu Blagič brzo. «Prav danes mi je nemo-goče, da bi ostal v mestu. Izlet na deželo mi okrepi dušo in telo».

«To je pametna misel!», vzklikne Gornik ter pogleda na uro. V pičlih dveh urah

odide vlak; nádejem se, da te dobim na kolodvoru. Na svidenje torej!»

II.

Prijateljstvo med obema mladeničema je trajalo že tako dolgo, kolikor sta se mogla spominjati. Istega meseca, ko se je staremu gospodu Blagiču, lastniku hrušiškega gradu, rodil sin, oglasil se je tudi v sosedni logarjevi hiši tenák čvrst detečji glasek. Novorojenčka grajščakovega so krstili za I v a n a, malega kričača v logarjevi hiši pa so nazvali A n t o n a. Ker sta bila otroka jednake starosti, sprijaznilo je to tudi njiju materi. Ni skoro minil teden, da se ni lepa grajska gospa nagnila čez Antonovo zibel, skrbno popraševaje, kako je z detetom. Preprosta njegova mati ni le vestno odgovarjala na ta vprašanja, ampak je tudi umno in dobrosrčno pozvedovala po Ivanu. Takó sta obe ženi, da-si različnega stanu, imeli zmerom dovolj govoriti. Ko sta otroka malo odrasla, nastala je tudi med njima ožja zveza: igrala sta skupno na polju in v gozdu, v hiši logarjevi in v gradu. Kmalu

na to jima je napočila šolska dôba. Logar je vsak dan pošiljal svojega otroka v vaško šolo, ki je stala „tam za goro“. Tudi Ivan bi bil srcema rad hodil z Antonom v šolo. Mikali so ga tovariši in kratkočasna pot do šole. Toda njegovi stariši se niso udali njegovim prošnjam — daljna pot v vaško šolo se jim je zdela pretežka za nežnega otroka.

V tem, ko je Anton v vaški šoli sedel ter se je tako brzo seznanjal z abecedo in s številkami, da je njegov oče bil ž njim zeló zadovoljen, imel je njegov premožnejši tovariš Ivan d o m a č e g a u č i t e l j a, ki je skrbel za njegovo odgojo. Vendar pa Ivan ni nehal prositi, da bi ga pošiljali v vaško šolo, kjer bi se skupno učil s tovarišem Antonom. To je uzročilo, da je grajščak nekega dne rekel sinu: «Odslej se bode tudi Anton učil s tabo, njegovi stariši so s tem zadovoljni. Ti, Ivan, pa glej, da ne bodeš zaostajal za Antonom!»

Odslej je bil logarjev Anton vsakdanji gost v gradu. Bil je nadarjen in priden deček. Mnogokrat je učitelj stavil pridnejšega Antona Ivanu v zgled. Tedaj se je sicer

nekoliko kršila skoro bratska razmera med obema otrokoma; v Ivanovi duši je vstajala z a v i s t. Toda to čuvstvo ni imelo dolgega obstanka. Kmalu sta si bila Ivan in Anton zopet dobra tovariša v učenju in v igri.

Leta so minevala; brezskrbna otroška dôba se je bližala svojemu koncu. Nekega dne, ko je dohajal Anton iz grada k južini domov, stal je njegov oče med smrekami pred gozdarsko kočo. Roke je bil prekrižal za hrbtom ter zamišljeno zrl v daljino. Kratka lovska pipa mu je brez dima visela med zobmi, in zagoreli, v travi ležeči polje-delec je zamišljeno gledal svojega gospodarja, ki je, da-si` ni bila nedelja — prazniško oblečen pričakoval svojega sinčka.

Ko se Anton približa, odide njegov oče po vrtu počasi naprej. «Sedaj oblečeš svojo dobro suknjico», reče spotoma, «midva morava skupaj iti gor k grajskim. In obrnivši se, nadaljuje: «Gospod Blagič je bil pri meni ter mi je obljubil, da hoče za-te plačevati, zakaj skupaj ž njegovim sinom pojdeš v mestne šole. Treba je, da ga na toliki velikodušnosti zahvaliva oba, in to takój!»

* * *

Bilo je istega dne proti večeru. Logar je uprav dokončal pot po gozdu ter je veselo odhajal proti domu. Ko jo zavije na cesto, sreča grajskega kočijaža, ki je z lahkim vozom drčal po cesti. Na obrazu se mu je brala velika bojazen. «Gospoda Blagiča je zadela kàp!», zakriči, zdrčavši mimo logarja. Predno je logar mogel še umeti grozno novico, bil je voz že v veliki daljavi. Gornik pohiti proti gradu, brez sape, hropéc, ne da bi mogel izpregovoriti besedico. Pride v grad in kmalu stoji pred mrtvim truplom tistega moža, ki ga je še pred malo urami videl krepkega in veselega!

Odslej je tajna bôl razjedala zdravje grajske udove. Slabela je bolj in bolj. O pozni jeseni istega leta je Ivan izgubil tudi svojo mater Istega dne, ko je krvavečega srcá stal ob grobu svoje matere, peljal se je s svojo teto v glavno mesto, da bi tam, v njeni tihi hiši živeč, pohajal latinske šole.

Nesreča v gradu je bila tudi za logarjeve hud udarec. Izguba blagega moža je

zeló ganila vse. Meseci so minoli, predno se je v zeleni hiši jelo zopet pojavljati veselje. Pa tudi kasneje je vsem tuga legla na obraz, ko so se spomnili milih pokojnikov.

Nenadna smrt grajščakova je bila kriva, da se ni mogla izpolniti obljuba, katero je bil pokojnik sam od sebe napravil logarju, obnovivši jo tudi vpričo Antona. Zdaj so si morali logarjevi odtrgati prav od ust, če so hoteli Antona vendarle poslati v mestne šole. Silno skromno se je odslej živelo pri logarjevih. Logar in logarica sta uprav tekmovala v tem, da sta si odtrgala to in ono, da - si jima je bilo potrebno, da sta le mogla ugoditi srčni želji vedoželjnega sinčka.

Vsekako je bil deček vreden teh žrtev. Od razreda do razreda je bil najizvrstnejši učenec, pravo veselje svojih učiteljev. Vendar ni mu bilo dano, da bi bil prišel na vseučilišče. Usoda je bila drugače sklenila ž njim.

Mrzlega jesenskega jutra prinesejo drvarji logarja iz gozda. Gredé v gozd sekat drv, našli so ležečega na tleh v krvni mlaki. Lasjé so mu zmedeno pokrivali blede obraz,

in iz prsij, ki so se mu hropeč vzdigovale, lila je gorka kri. To je bila zadnja, žalostna vrnitev dobrega očeta. Še predno je prišel na pomoč poklicani zdravnik, že so smrtne sence legle na močnega petdesetletnega moža! Kropla zlobnega divjega lovca prestrigla je bila skrbnemu hišnemu očetu življenja nit! —

Zdaj so logarjevi izgubili svojega rednika. In če je tudi Anton smel upati, da se izšola s svojo pomočjo, vendar je bila njegova dolžnost, da se odslej še bolj potrudi za to, kako bi dragim svojcem olajšal skrb za vsakdanji kruh. Opustiti je torej moral misel na zvršetek svojih naukov. O bridki uri, ki mu je vzela predragega očeta, dozorela je bila njegova duša do popolne moške odločnosti. Po priporočilu svojih učiteljev je kmalu dobil službo v trgovski hiši gospoda Lesnike. Tu so kmalu znali po vrednosti ceniti Antonovo nadarjenost in neumorno pridnost. Mladenič je imel to veselje, da je svojcem lahko izdatno pomagal s svojim zaslužkom. To ga je s pridom utešilo, ker se je moral odreči načrtom svoje mladosti.

Pa tudi Ivanu ni bilo mogoče doseči cilja, za kateri ga je bil kot živahnega dečka nekdam odmenil oče. Le s težavo in z marsikako grajo je lezel od razreda do razreda; njegova stanovitnost je zmerom opešala sredi pota. Strogost njegovega očeta je utrjala slabo voljo v dečku ter ga silila k delu — zdaj pa, ko očeta več ni bilo, nedostajalo mu je te vzpodbude, te pomoči. Prevelika ljubezen njegove šibke tete ni mogla nadomeščati očetove skrbi! Ko je Ivan naposled vendar-le — mnogo kasneje kakor njegovi tovariši — prišel na vseučilišče, umrla mu je teta. Kot jedinemu njenemu dediču mu je pripadlo vse premoženje. Tako ni poznal nikake sile, katera preganja tudi lenega človeka, da skrbi za svojo bodočnost. Saj je imel dovolj, da se mu ni bilo bati uboštva, če bi tudi ničesar ne delal.

Nekoč sklene, da se preseli v Hrušico, da začne oskrbovati očetovo premoženje. Toda kmalu je izgubil to veselje. Prijetno življenje v mestu mu je odtujilo srečno in tiho življenje na kmetih, življenje, katero je

rajni njegov oče tako zeló čislal. Takó je bila v njem dozorela misel, da proda očetov grad, ko hitro postane polnoleten, le da ne bode na nič več navezan.

Ivan je bil že več mesecev jedini gospodar svoje bogate dedščine. Tudi kupca za grad ž njegovimi rodovitnimi zemljišči je bil našel. In prav tisti dan, ko smo slišali pogovor med Ivanom in Antonom, podpisal je bil mladi grajščak pogodbo, s katero je izročil vse pravice do svojega lepega gradu — t u j c u. Še le zdaj, ko se je bil iznebil domačega gradu ter je imel v rokah denar — lotilo se ga je bilo — kesanje. Zdelo se mu je, kačor da si je ogrehotil dušo z veliko krivico. Vedno in vedno mu je uhajal spomin v domače kraje, katerih časi ni videl leta in leta. Vsako drevo, pod katerim je časih vriskal ali jokal, vsako mesto v gradu, vsak dogodek, skratka: vse, vse mu je stopalo tako živo pred oči, kakor še nikoli preje! In prav takrat, ko se je v njegovi duši porajal najhujši vihar, prišel je k njemu prijatelj Anton, kateremu je iz očij žarela sreča, da-si je bil ubog.

Toda Anton niti sanjal ni, da Ivan nima več očetovega posestva. Ivan pa se ni upal, da bi mu to razodel. Saj je vedel, da odkritosrčni Anton ne bode odobral te prodaje. Zatorej je molčal, ker se je bal Antonovega očitanja.

III.

Že nekoliko pred odhodom vlaka sta se prijatelja našla v visoki in prostorni kolo-dvorski veži, v kateri je mrgolelo ljudi. Kmalu sta si sedela drug drugemu nasproti na blazinjenih sedežih v prijetno zakurjenem vagonu (železniškem vozu). Naposled zabrlizga piščalka, in vlak se začne pomikati.

«Kaj pa misliš delati v Črni?», povpraša Gornik.

«Če hočem biti odkritosrčen», odgovori Blagič z rameni zmigaje, «tega niti sam ne vem. Jaz bi danes rad šel v gore, ne v doline. Ako torej najdem ugodna pota, nameravam iz Črne kreniti jo v Bukovje, v malo vasico, ki leži nad Črno. V tej samoti hočem prebiti sveto noč. Bil sem že nekoč

— kajpada poletu — v tej gorski vasici. Čutil sem se prav domačega pri tamošnjih preprostih, a dobrosrčnih ljudeh. Gostilničar, pri katerem sem bil takrat, čudil se bode, če se mu danes zopet predstavim v tako nenavadni dobi. Sicer pa nočem biti svoje-glaven, prepuščam se le slepemu slučaju, da me vodi, kamor mu drago!»

Vlak se zdaj ustavi že v drugo. «Črna!», zazveni sprevoduikov glas ob železniških vozeh.

Prijatelja brž stisneta drug drugemu roko ter si voščita vesele praznike. Malo trenutkov potem zapusti dijak postajo, katera je bila pol ure oddaljena od vasi istega imena.

Ostra sapa je brila po dolini, in predno je bil napravil mladenič kakih sto korakov, že mu je obila zurzal legla na brado in na obleko. Urneje je stopal, da bi se razgrel. Takó je došel res preje nego si je mislil v veliko vas. Takrat je vladala svečana ti-hota po tem sicer živem kraju, v katerem je izza davna delalo mnogo kosarnic¹⁾, katere

¹⁾ Kosarnica = tvornica za kose.

so vasi dajale posebno, skoro veličastno lice. Nihče ni srečal popotnika, ker oster mraz je ljudi primoral, da so ostali v svojih sobah. Iz njenih malih oken se je vsipala že medla luč v zunaj nastajajoči somrak.

Blagič je začel hoditi počasneje. Pred zadnjo, precej dolgo hišo pa se ustavi. V prvem nadstropju sta postaren gospod in siva žena imela delo s tem, da sta še tu in tam kaj popravljala na božičnici. To je bilo dobro videti s ceste. Zdajci pa oživi sicer mrtva cesta. Dolg sprevod otrok, njim na čelu resen čestitljiv mož, pač le vaški učitelj, bližal se je v dobrem redu hiši, spotoma potihoma šepetaje. Otrokom se je bralo na obrazih neko posebno hrepenenje.

Tujec prijazno pozdravi gospoda učitelja ter ga uljudno povpraša, kam vodi otroke.

Gospod učitelj uljudno odzdravi ter pokaže vesel s prstom na prvo nadstropje. «Vsako leto», deje, «imajo tukaj moji ubogi učenci in učenke božičnico, katere si ne morejo prirediti doma. Pod božičnico pa najde vsakdo, česar mu najbolj treba: ta dobre čevlje, oni gorko obleko, in h koristnemu

pride še kaj sladkega za pod zob. To vam je vesel dan za moje uboge malčke; dolgo pred tem dnevom in za tem dnevom govori o tem. In da vam govorim resnico: Jaz sam se srčno veselim te ure pri našem dobrem županu».

Tako je poročal gospod učitelj, verno-udan svojim učencem in gospodu županu, s katerim se je skupno postaral in osivel. Zdaj hoče oditi, pa Blagič ga zadržuje.

«Le še jedno vprašanje, gospod učitelj, še jedno prošnjo! Ali bi mi ne mogli dobiti dovoljenja, da bi smel denašnjo otroško slavnost opazovati nekje iz ozadka? To bi bilo za-me veliko veselje, in hvaležen bi vam bil za to».

Gospod učitelj pomisli nekoliko. Potem reče: «Srcema rad bi naznanil gospodu županu o vaši želji; toda, verujte mi, težko bi uslišal vašo prošnjo. Nima namreč rad, da širni svet kaj zvé o njegovi dobrodelnosti. Še nevoljen bi bil sam v sebi na mé, da sem izbleknil to stvar. Ž njegovo dobro voljo bi bilo potem pri kraju. Če pa vendar le želite»

Zdaj prime Blagič blagega moža za roko ter živo reče: «Ne, pustite to, gospod učitej! Skoro obžalujem, da sem vam povedal svojo misel. Oprostite mi, da sem vas toliko časa zadrževal. Lahko noč!»

Moža stisneta drug drugemu rokó in v tem, ko se je roj veselih otrok vsipal skozi hišna vrata k županovim, šel je Blagič dalje svojo pot. Ta se je vzdigala više in više.

«Hvala Bogu, še je dobrih ljudi na svetu!», mislil je Blagič sam pri sebi. «Prav zato, ker odpira gospod župan revežem svojo radodarno roko na tihem, na skrivnem, boječ se hvale: prav zato čislam njegovo plemeni to srcé! Srcé, ki se za dobrodelnost ogreva le o svetlem dnevu, v navzočnosti hvalečih svedokov, tako srcé ni dobro, pač pa nečimerno!»

* * *

Blagič je stopal v kreber. Z dobrega in širokega kolovoza je vodila malo rabljena steza v Bukovje. Stezo so zoževala večinoma gozdnata, zdaj zametena rebra.

Vzvišeno-mirno se je raztezal gozd pod širno, mehko snežno odejo. Globoko k tlom

nagnene so kimale vejice. Tu pa tam je lačen zajček, ki je prodrl goščavo, potresel veje. Kolikor više je Blagič prispel, toliko mogočnejše so se v daljavi vzdigovali beli vršaci, kakor da bi bili neizmerne ledene skrli. Veličastna okolica, čez katero se je razprostiral negotov somrak, očarala je Blagiča. Pozabil je paziti na pota, ki so se križala tu pa tam. Ko se naposled zavé, zdi se mu, da je izgubil pravi smer. Ide nekoliko nazaj, krene zdaj na desno zdaj zopet na levo, da bi vedel, pri čem je, ali bi vsaj našel kako hišo, kjer bi lahko dobil kakega vodnika. Toda zastoj je iskal. —

Takó je ginila minuta za minuto. Samota mu je jela postajati neprijetna.

V tem, ko premišljuje, ali bi še nadalje iskal ali se vrnil v Črno, sliši škripajoče stopinje. Istočasno ugleda dečka, ki je naglo stopal navzgor. Ko deček ugleda mladega moža, zgane se ter se mu odkrije v pozdrav.

«Povej mi, ljubi deček», povpraša Blagič, «ali sem na potu v Bukovje ali ne?»

Deček zmaje z glavo. «Vi morate iti

nekoliko nazaj do podobe na starem borovcu; tam vodi ozka steza skozi gozd v Bukovje. Ako želite, grem z vami do istega mesta».

«To je lepó od tebe, ljubi deček», pohvali ga meščan, vrnivši se takoj nizdolu. «Najljubše bi mi pač bilo, če bi me mogel voditi do mojega cilja; kajpada, primerno plačilo ti ne izostane. Toda za-te je pač prepozno, da bi storil toliko pot?»

«Jaz se ne bojim noči», zavrne deček. «Toda moram domov; moja mati je nevarno bolna; oče je sam pri njej z mojimi bratci in sestricami». In zaupno nadaljuje: «Starši so mi prigovarjali, naj ne zamudim božičnega darila v Črni. Ko sem pa s svojim tovarišem stal pred božičnico, lotila se me je grozna skrb, Bog vé, kakó se godi z mojo mamico; zato sem se izmuznil od tam, še predno se je dokončala slovesnost».

Blagiču je deček bil všeč, in povpraševal ga je marsikaj po tem in onem. Pri tem zvé, da je dečku ime Jurij Mašek, da mu je oče fužinarski kovač v Črni ter da mu svojci živé v borni koči na samini.

Dolga materina bolezen je družini naklonila veliko revo; zakaj zaslužek njegovega očeta je majhen, in odkar materine roke ne morejo več obdelovati polja, nedostaje ¹⁾ jim večkrat celó vsakdanjega kruha.

Zdajci obstane deček ter pokaže Blagiču razpotje, katero je prej bil čisto prezrl. Mladeniča pa je v tem bilo minilo veselje, da bi se še nadalje udajal slučajnostim potovanja po osameli zimski okolici.

Zatorej zahvali mladega, uljudnega spremljevalca, da ga je vodil, naroči mu, naj doma pozdravi stariše ter stisne dečku bankovec v roko. Potem gre dalje proti Črni, kjer si poišče prenočišča. Bil je tega vesel; zakaj nenavadna hoja ga je utrudila. Kljubu mrazu, ki je vladal v sobi, zaspal je kmalu. Iz trdnega spanja ga niso vzbudili niti zvonovi, ki so slovesno vabili k polnočnici.

IV.

Bil je lep zimski dan, ko se je drugo jutro vzbudil. Namenil se je bil sicer, da

¹⁾ Nedostaje = pomanjkuje.

se popelje z zjutranjim vlakom v mesto. Toda pogledavši na uro, uveril se je, da je že zamudil pravi vlak. Pa ta zamuda ga ni žalila bogsigavedi kakó. Saj ga v hrupnem mestu ni pričakoval nihče. Naj se je vrnil tja prej ali pozneje, bilo je takó vsejedno. Ko po zajutruku stopi na cesto, oglasijo se uprav zvonovi. Rad se je pridružil množici ljudij, ki je vrvela v domačo župno cerkev. Blagič najde še majhen prostorček v temnem kotu. Odtod je gledal visokostasni mladenič preko zbrane množice, ki je čakala v pobožnosti, da se prične sveta maša. Blagič ni poznal nikogar med temi ljudmi, nikdo mu ni prijazno prikimal v pozdrav. In vendar se tu ni čutil tujca med tujci. Žagradni zvonček se oglasi, in orglje mogočno zabučé po svetem prostoru. Blagiču jamejo v duši kipeti gorka, pobožna čuvstva. Sam ni vedel kakó, todá zdajci se mu je zdelo, da živi v onem blaženem času, ko je sedel kot deček s svojimi stariši v prvi klopi v cerkvi rojstvene vasi pri sv. maši. V takih-le mislih in ob vroči molitvi je Blagiču v hipu minila cerkvena slovesnost.

Zdaj se začne množica vsipati iz cerkve. Da bi ga ljudjé preveč ne pehali, ustavi se na cerkvišču¹⁾ ter si zadovoljno ogleduje prazniško cblečene ljudi, ki so hiteli mimo. Z neba je žarelo decembersko solnce, katero je bilo pregnalo naposled mrzle megle zadnjih dnij ter je zdaj jasno gledalo na mlado in staro v lepi zimski dan. Polagoma se množica porazgubi, le posamični berači so še stopali iz stare cerkve. Blagič je uprav nameraval oditi, ko zagleda nekoliko v kraju dva znanca od včeraj v živem pogovoru. Bil je domači gospod učitelj in deček na njegovi strani; to pač ni bil nihče drug, kakor Jurij Mašek, sin delavčev na višavi! V tem, ko je Blagič premišljal, ali bi obnovil znanje, zapazila sta ga že oba: sivobradi gospod učitelj in cvetoči deček. S presrčnim pozdravom se mu približata.

«Ravnokar mi je pravil moj brdki Jurijček o vas ter o velikem veselju, ki ste mu ga napravili včeraj s svojim bogatim darom. Dovolite, da vas tudi jaz kar naj-

¹⁾ Cerkvišče = prostor pred cerkvijo.

iskreneje zahvaljujem za to. Vaš dar silno prav pride ubogim, a poštenim ljudem».

Blagič zamahne z roko. «Pustite to, gospod učitelj», deje ponižno, čestitljevemu možu roko stisnivši. «Ni vredno, da bi se človek menil o taki malenkosti!» Obrnivši se k dečku pa skrbno povpraša: «Kakó je tvoji materi, Jurijček? S tvojega veselega obraza čitam, da ni nič hudega; ne - li?»

«Mnogo jej je bolje», odgovori Jurijček ves vesel, «spala je prvokrat po mnogih tednih vso to noč prav mirno».

To rekši se deček spoštljivo odkrije ter ide svojo pot dalje. Oba moža nekoliko časa še gledata za njim, dokler se deček ne izgubi v ozki postranski ulici velike vasi.

«Priden dečko to», povzame zopet gospod učitelj. Dobro srcé ima, in vrhu tega je še nadarjen takó, da je pravo veselje ž njim. Skratka: Jurijček je med vsemi mojimi učenci moj ljubljene c! Ne porečem, rad imam vse, vso tisto stotino dečkov in deklic, ki sedijo v šoli pred mano. Ne izvzamem niti onih „ptičkov“, s katerimi moram biti časih strog ali skrajno potrpežljiv. Toda

tako rad le nimam nikogar kakor Jurija Maška! Deček naj bi se dalje šolal; uverjen sem tega, da bode iz njega kedaj cel mož! Toda, kaj si hočemo, Jurijček je revček, to je: revnih starišev sin, a jaz tudi mu ne morem pomagati. Sam služim le toliko, da le stežka preživljam svojo rodbino! Pač bi vedel še za nekoga, ki bi mu lahko pomagal: gospod župan! Toda ob vsej srčni dobrini, ki diči tega moža, ima vendar le tudi svoje muhe. Odkar je od nekega dečka, ki ga je odtod na lastne troške poslal na gimnazijo in kasneje na visoke šole, žel le sramoto in nehvaležnost, od tedaj maje vselej z glavo, če ga poprosim jednake dobrote za kacega družega učenca».

Takó je govoril gospod učitelj z veliko unemo. Videlo se mu je, da ga boli, ker ne more pomagati svojemu ljubljencu dalje. Ko preneha, Blagič postoji ter reče: «Iz vaših besed govori velika ljubezen in trdno zaupanje. Zastonj se niste potrudili, da obudite moje zanimanje za najinega skupnega mladega prijatelja!» In potegnivši iz žepa usnjato listnico, izroči jo osivelemu gospodu

učitelju, rekoč: «Vzemite, z vsebino te listnice bodete lahko pomagali svojemu ljubljencu, vsaj od začetka. In če pokaže, da bode res to, česar se nadejate o njem, potem mu hočem pomagati še nadalje».

Gospod učitelj pogleduje zdaj listnico, zdaj velikodušnega darovalca. «To je več kakor bi se bil nadejal», deje po kratkem odmoru. «S tem shajamo lahko nekaj let. Gospod, vi ste blag mož! Božji blagoslov rôsi na vas!»

Toda kmalu se starček premisli. Tihim glasom dobrovoljno povpraša: «Toda, ali se ne boste kedaj kesali zaradi te velikodušnosti? Ali bi ne bilo bolje, da bi Juriju sami polagoma dajali to, kar ste mu namenili? Jaz sem star mož, Bog vé, koliko časa mi bode še živeti. In potem: Vi me komaj poznate; ne smem torej od vas zahtevati tolikega zaupanja, kakeršno mi kažete, izročivši mi tako lep znesek».

Blagič prime starega moža za roko. «Pustite svoje pomisleke, ljubi gospod učitelj. Prav v vaši roki bode moj dar najbolj na varnem. Pač vas poznam še le nekoliko ur; toda že po najinem kratkem pogovoru

včeraj zvečer sem dobil trdno zaupanje v vas. Zato mi ne vzkratite veselja, da morem postati z vami in z vašim posredovanjem Jurijev prijatelj. Jaz vas k temu potrebujem, zakaj morebiti ne ostanem več dolgo v glavnem mestu in v vašem obližju. Pa naj živim že tu ali tam — vi boste dobivali časih od mene kratka poročila, in gotovo boste tako dobri, da me istotako časih razveselite s kratkim pisemcem; ne-li? Udarite, da dogovor velja!»

«Od srca rad», odgovori gospod učitelj mirno, ter podrži nekoliko časa Blagičevo nežno belo roko v svoji zgubančeni desnici. «Samo še nekaj», oglasi se zopet po kratkem molku. «V svoji gorečnosti, da napraviva dobro delo, pozabila sva, predstaviti se drug drugemu, t. j. imenovati svoji imeni. In ti morava vendar poznati; jaz se imenujem Valentin Zadnik».

Blagič se prikloni ter izroči starčku svojo posetnico (vizitnico). Gospod učitelj jo potihoma prečita ter utakne k sebi. —

V teh pogovorih sta se moža bila precej oddaljila od cerkve. Zdaj pokaže gospod

učitelj na jednonadstropno, novopobeljeno poslopje. Stalo je malo stopinj pred njima na ograjeni, z drevesi nasajeni ravnini. «To je š o l a», deje v pojasnilo. «Jaz nisem rad nadležen, a vendar bi si štel v posebno čast, če bi vstopili ter bili danes moj gost. Po dolgem času je danes zbrana vsa moja družina v hiši. Poleg najmlajše hčerke, moje postružnice ¹⁾, sta doma danes tudi oba moja sina iz mesta, ki sta si privoščila veselje, da preživita te praznike pri svojih postarnih roditeljih. Vsi bi se vas prav veselili».

«Lepa hvala», zavrne ga Blagič. «Drugokrat, ljubi gospod učitelj, sedem prav rad za vašo gostoljubno mizo. Danes pa bi bil vaši družbi pravi nebodigatreba. Kjer se otroci po dolgi odsotnosti ²⁾ zopet zberejo v družini, tam lahko pogrešajo — tujca! Drugopot! Pozdravite mi drage svojce, kakor tudi Jurijčka s samine! Zdaj pa z Bogom, z Bogom!»

¹⁾ Postružnik (oziroma postružnica) je *zadnji* ali *najmlajši* otrok v rodbini.

²⁾ Odsotnost = nenavzočnost, nepričujočnost.

Pozdravivši se je vrnil Blagič po isti poti. Gospod učitelj je pa še dolgo stal ob vrtnih vratih ter resno gledal za odhajalcem. Zdajci pritečeta iz hiše učiteljeva sinova, dva zdrava, čvrsta dečka ter odvedeta očeta v hišo, kjer ga je rodbina pričakovala že precej dolgo in nestrpno.

V.

Od tedaj je bilo preteklo malo dnij. V stanovanju Blagičevem je bilo vse v neredu: na mizah in na svetlem podu je ležalo blago iz izpraznjenih omar. Veliki kovčegi so bili pripravljene, da vzprejmo vsakovrstnih sto in sto potrebnih in nepotrebnih rečij, ki so se bile nabrale v teku let v hiši mladega moža, kateremu ni bilo treba varčevati. Res je moral biti Blagič potrpežljiv, da je vse to obilno blago lepo vravnoval po kovčegih, posebno še zato, ker ga je v delu marsikdo motil s svojim posetom. Prijatelji in znanci Blagičevi so hodili skoro neprenehoma ven in notri, kajti vsakdo bi bil rad pozdravil prijatelja pred odhodom. Vsakomur je potem Blagič pojašnjeval svoje namene. Seveda dosti ni vedel povedati. Jasnega in trdnega

namena prav za prav ni imel. Le v srcu se mu je vzbujala želja, da bi spoznal svet, in to v vsem, kar ima svet dobrega in slabega. Morebiti bi se po jednoletnem potovanju lotil potem zopet učenja na kakem vseučilišču ter bi tudi zvršil nauke. Ljudje, katerim je pravil o tej svoji nameri, pritrjevali so mu. Marsikdo je celo pohvalil njegovo neodvisnost in bogastvo, ki sta še tako mlademu dovoljevala, da je kar brez vsakoršne zapreke lahko iskal svoje sreče.

Samo jeden Blagičevih prijateljev je prav resno zmajal z glavo. Bil je to Gornik — tovariš njegov izza mladih let. «Iz te moke ne bode kruha, dragi Ivan», dejal je. «Ne hodi odtod, dokler nisi zvršil svojih naukov. Zvrši to, kar si pričel, potem romaj v imenu božjem po svetu, dokler ne najdeš kotička, ki bi ti ugajal, in kjer se ustanoviš. Toda samo zdaj še ne, dragi Blagič! Pač imaš lepo imovino, da ti ni treba misliti, kaj bodeš jedel danes, kaj jutri. Toda veš li, da bodeš vedno premožen? Kaj bi bilo, če bi po nesreči naglo izgubil vse imetje, in to tedaj,

ko bi bil že prestar, da bi si sam mogel služiti kruha?»

Takó je govoril Gornik resno in živo. Blagič je vedel, da prijatelj pošteno misli, in odkritosrčnost prijateljeva mu je ugajala. Pa, ker ni imel moči, da bi sledil modremu svetu, delal se je takó, kakor da bi mu bil prijatelj siten s svojimi premodrimi sveti. Gornik se je čutil vsled tega žaljenega. Temno pogleda in vstane. Bil je to mučilen trenotek. Oba sta iskala pomirljive besede, a nista je našla. Takó sta se ločila prijatelja, kakor preje nikdar! S hladnim pozdravom, ki je oba spekel v dno srca, šla sta narazen.

Drugi dan je Blagič dovršil svoje priprave na pot. Ko je legal mrak na zemljo, stal jè že v prostorni kolodvorski veži, da bi nastopil pot proti jugu. Bil je sam. Ves ljubi dan je upal, da pride Gornik še jeden krat k njemu, toda željno pričakovanega ni bilo. In celó sèm na kolodvor ni ga bilo, da bi še jedenkrat stisnil roko svojemu odhajajočemu prijatelju. To spoznanje je Blagiča zelo bolelo. Z jezo v srcu je zapustil mesto, trdno sklenivši, da se ne povrne nikoli več.

Kakor ptica selivka je Blagič zdaj prepotoval mesta evropejska. Videl je ognjenik Etno v Siciliji, videl obrežje Severnega morja; njegovo uho je slišalo vsak jezik evropejski! V ponosnih gostilnicah glavnih mest je bil takó dobro znan, kakor v ubožnih krčmah oddaljenih vasij, v katere je le redko prihajal kak tujec. Takó je šlo več let. Seveda se je Blagič časih kje ustavil, in na marsikateri visoki šoli je poslušal znanstvena predavanja; kajti sklenil je bil, da ob prijetnem in koristnem ne pozabi potrebnega. Toda najsi je večkrat bil sklenil, da hoče poslušati glas svoje vesti, vendar vstrajnosti mu je nedostajalo ¹⁾. Kmalu se je zopet napravil na pot ter stopal po uglajenih in neuglajenih cestah. Knjižic, v katere je skrbno zapisoval, kar je videl in skusil na potovanjih, bilo je zmerom več. Časih se mu je tudi vzbudila misel, da bi si z delom česa prislužil; hotel je svoje sreče iskati v zemlji ter postati gospodar, kakoršen je bil njegov oče. Drugikrat so ga pa stroji bolj zanimali; toda kmalu je opustil

¹⁾ Nedostajalo = pomanjkovalo.

tudi misel, da bi odprl kako tvornico (tovarno), ker svojega imetja ni hotel izročiti slepi sreči.

Z domovino je Blagič le malo občeval. Jedenkrat na leto mu je imenitna menjalnica Kovačeva, kateri je bil izročil upravo svojega premoženja, poročala, kako je ž njega imetjem. Obresti si je dajal pošiljati zdaj sèm zdaj tje, kakor je njemu najbolj ugajalo. Večkrat je pisal staremu učitelju v Črni. Blagi mož je prevzeto nalogo, da bode vodil Jurička, izvrševal pridno in natančno.

Deček je lepo uspeval na duši in na telesu. Izpolnjeval je upe, katere so stavili vanj, ko je bil še otrok. Kazal se je vrednega podpore, ki jo je dobival v svoje izobraževanje. O tem je pričalo vsako pismo, ki je dohajalo Blagiču od starega učitelja v Črni. Vsako je bilo pisano lično, a s tresočo roko, in marsikateremu je bil dodan tudi listek mladega dijaka. Blagiča je veselila pridnost Jurija Maška, in denarja ni hranil; pridno mu ga je pošiljal po menjalnici Kovačevi. V tem je bil Jurij Mašek zvršil gimnazijske šole in se je po privoljenju svojega

dobrotnika vpisal na vseučilišče. Posvetiti se je hotel gozdnarstvu. Ko se povrne Blagič nekega dne po dolgi odsotnosti v mesto, kjer je stalno bival že blizu jedno leto, najde na mizi med drugimi pisanji tudi dve pismi, kateri je Mašek pisal s svojo roko. Hitro ju odpré ter čita:

«Blagi mi dobrotnik!

Ravnokar prihajam od pogreba svojega dobrega učitelja in nepozabnega mi očetovskega prijatelja! Ne morem se privaditi mučni misli, da moj dobri Zadnik že počiva pod hladno gomilo, da sem ga izgubil za zmerom! Odkar mi je umrla mati, nisem občutil večje žalosti, kakor zdaj ob smrti učitelja - poštenjaka. Zdi se mi, da me nič več ne more oveseliti. Vse moje misli se vrte ob njem, ob blagem gospodu Zadniku, ki mi je izkazoval že izza moje mladosti zmerom le ljubezen! Poleg vas, častiti gospod, imam se zahvaliti njemu, če v bližnji prihodnosti dobim službo, kakoršna me veseli in ob kateri bočem pošteno lahko živel. Pa ne žalujemo po vrlem možu le jaz,

njegova brdka sinova, ki sta bila ponos njegov, in hči, ki mu je sladila njegove ure: — ne! vsa vas joka za vrlim možem. Ko so ga v preprosti krsti spustili v grob, ni bilo suhega očesa. Trdni možaki so ihteli. A da-si mi je ob tem prizoru srce tonilo žalosti, lotil se me je vendar tudi ponos, da je tak mož, čegar izgubo vsi obžalujejo, odlikoval mene s svojo ljubeznijo! Jaz se ga bodem hvaležno spominjal vse življenje. Ravnal se bodem vedno po njegovem uzoru, da si pridobim ljubezen, kamorkoli pridem. Saj ne vem ničesar lepšega, kakor če si človek pridobi splošno ljubezen!» . . .

Ko prečita Blagič še sklep pisma, zamišljen ga pregane ter dene na stran, pri tem globoko vzdihnivši. «Dà!» zašepeče, «ta je bil mož po volji Bogu in ljudem! Blagor njemu, ki lahko tako reče o sebi». In zdaj vzame drugo pismo, Maškovo, katero je bilo pisano malo tednov po prvem. Bil je nepričakovane vsebine. Blagič ga prebere dvakrat, trikrat. Njegovo okó je žarelo same zadovoljnosti.

«Deset let je minilo», pisal je mladenič,

«kar sem deležen vaše velikodušnosti. Od tistega božičnega večera, ko sem vas v prvo in žal! v zadnje videl, bila sta vaše srce in vaša denarnica odprta zá-me — reveža! Vi ste mi ponujali več, kakor sem potreboval. Jaz pa nisem lahkosrčno užival vaše dobrote. In najsi bi bil tudi v otroški lalokomiselnosti pozabil na to, odkod mi prihaja tolika sreča, imel sem ljudij, ki so me opozarjali na to. In ti so bili moji stariši in gospod učitelj Zadnik! Po njih sem zgodaj spoznal, kolike so vaše žrtve za-me! Ne vzmorem besed, da bi vam dostojno povedal, kakó me je ganila vaša blagodušnost, katere pač ne bodem mogel poplačati nikdar.

Toda zamolčati vam tudi ne smem, da mi je misel, da sem vam v toliko brême, večkrat grenila marsikatero uro. Zdelo se mi je, kakor da sem kaj zakrivil. In vendar nisem mogel odkloniti vaše pomoči, ako sem hotel nadaljevati svoje nauke ter zadovoljiti one, ki so stavili v mé svoje nade. Zdaj se mi pa ponuja prilika še pred zvršetkom svojih nauk, in ne da bi te zanemaril,

služiti si sam svoj kruh; in prav to je, kar me jako veseli.

Preteklo poletje sem napravil z nekaterimi tovariši pod vodstvom jednega naših učiteljev izlet v uzorne gozde grofa Borovniškega. Namen naš je bil, da bi se učili. Sam grof, močan, star gospod, spremljal nas je s svojim jedinim sinom po gozdih. Namerilo se je, da se je vitkostasni lepi grofič pridružil meni. Kmalu sva bila v živem razgovoru, in le razlaganje našega učenega vodnika vzdramilo je naju tu pa tam iz najinih pogovorov. Reči moram, da mi je jako ugajal odkritosrčni mladenič. Tudi jaz sem mu menda bil po godu, kajti, ko smo se zahvaljujé poslavljali od našega grofovskega gospodarja, da bi se vrnil domov, povabi me mladi grofič, naj bi ga časih prišel obiskat. Ko sem pogledal starega gospoda grofa, ne vedé, kaj bi odgovoril, ponovil je tudi ta tako vabilo. Jaz sem presrčno zahvalil oba gospoda za čast, in na povratku mi je pravil naš gospod profesor, da je stari grof prej njega popraševal o

meni. Vrhu tega mi je opomnil, naj ne odklanjam ponujane prijaznosti.

Slušal sem ta svet, in odkar grofovska rodbina stanuje v mestni hiši, bil sem že večkrat njen gost. Takó tudi včeraj. Po južini me povabi stari gospod, naj mu sledim v njegovo sobo. Tu primakne stolico k svojemu sedežu, ter povabivši me, naj sedem, prime me za roko. „Že več časa vas želim nečesa vprašati“, prične prijazno se smehljaje. „Povejte mi, dragi Mašek, ali ne bi se hoteli preseliti v mojo hišo ter mojemu Borisu, ki vas čišla in ljubi, postati prijatelj in vodnik?“ Ta ponudba me je prav osupnila, zaradi česar sem molčal. Toda grof nadaljuje: „Jaz hočem svojemu sinu le dobro. Svojega srca ne odklepa on vsakomur. A če bi vi občevali ž njim, uplivalo bi to dobrodejno nanj in vaš vzgled bi ga spodbujal k pridnosti. Skrbeti hočem za to, da vi pri tem ne boste imeli nikake škode. Druzega ne želim, kakor to, da postanete naš domačin ter da o prostih urah živite z mojim sinom. Jaz vam za to dam plačilo, da boste ž njim lahko zadoščevali vsem

svojim potrebam. Vrh tega vam je moja hvaležnost zagotovljena“. Grofa Borovniškega nisem smel pustiti dalje brez odgovora. Vesel sem mu razodel takoj, da sem zadovoljen in da že v nekoliko dneh jamem izvrševati svojo nalogo v njegovi hiši.

Na tem obratišču svojega življenja *) spominjam se ganjenim srcem obilih dobrot, katere ste mi vi, častiti gospod, izkazali doslej. Vam in vsem, ki ste skrbeli za-me, ne vem se hvaležnejšega skazati, kakor s tem, da bodem vselej svoje moči posvečeval jedino le d o b r e m u.

Ob tej obljubi vas prosim, da mi tudi odslej ohranite blagonaklonjenost svojo!

Z odličnim spoštovanjem

Vam večno hvaležni
Jurij Mašek».

Blagič je poznal grofovo ime. Spominjal se je natanko, da je o njem že mnogo slišal. Vsi so spoštljivo govorili o njem. Bil je grof neizmerno bogat in plemenit človek, ne le

*) „Na obratišču svojega življenja“, to pomeni v tem primenu: „zdaj, ko se moje življenje obrne na bolje“.

po svojem rojstvu, ampak tudi po svojem srcu. Če si je torej Jurij pridobil naklonjenost takega moža, bilo je to znamenje, da je mladenič izvrsten in da se mu je nadejati še obilo sreče. In to je Blagiča veselilo. Kakó lepó se je Jurij spominjal svojega umrlega učitelja! Kakó si je prizadeval, da bi odslej živel s svojim zaslužkom, ne da bi mu bilo še dalje treba nadlegovati svojega dobrotnika! Vse to je vzbujalo v Blagičevem srcu spoštovanje in ljubezen do vrlega mladeniča. Toda zdaj, ko je Jurij slovó jemal od svojega dolgoletnega dobrotnika, storilo se je Blagiču milo pri srcu in žal mu je bilo, da mu ni dano, da bi mladeniča podpiral do konca njegovega učenja. Po kratkem premišljevanju sklene, da Juriju v kratkem odgovori tēr mu dovoli, da se sme zopet obrniti do njega za nadaljno podporo, če bi bilo to treba. Odloživši pismi loti se drugih, ki so ga čakala na mizi že več tednov.

Velika in lepa je bila soba, ki je bila Blagiču odmenjena v stanovališče. Skozi visoka okna se je razlivalo va-njo dovolj

svetlobe. Vrvenje velikomestno je tu Blagiča le malo motilo, kajti hiša je stala v stranskih ulicah, obkoljena z bujnim zelenjem. V enem kotu sobe je stala lepa pisalna miza od hrastovega lesa. Na tej mizi Blagič razprostré zdaj liste, katere je imel prečitati. Potem zložno sede k mizi na oblazinjen stol, da polagoma, mirno in s premislekom bere list za listom. Takó je čital nekoliko časa; a zdelo se je, da ga noben list posebno ne zanima. Jednakomerno mu je krožil iz ust dim duhteče smodke, in le redkokrat je beroč tu pa tam dlje časa premišljeval.

Toda zdajci se izpremení ta prizor. Blagič hipoma skoči po koncu, krčevito drži pismo v tresoči se roki ter s težkimi koraki premeri sobo. Lice, ki mu je bilo še malo prej lepó rdeče, priča, da je mož zdrav, prebledelo mu je zdaj, kakor zid. Oči mu gledajo nepremično na gladki pod, a lasje se mu spusté globoko na čelo. To je trajalo nekaj časa. Naposled se Blagič spusti na oblazinjeni stol, tresoče roke položi na svoja kolena ter globoko vzdihne: «Zapadel

sem revi, veliki revi! Mene ne čaka družega nego — b e r a š k a p a l i c a ! »

Zdelo se je, da ga je še le glasna ta lastna izjava privedla do spoznanja o veliki nesreči, ki ga je bila doletela. Ustnice mu vstrepečejo, in prvokrat po mnogih letih se mu vlije po licih potok gorkih, nevzdržnih solzâ . . . Ko ga mine prvi napad neizrečne bridkosti, sedi še dolgo tožno premišljuječ pred zmečkanim listom, čegar vsebina ga je pobila takó, kakor pobije strela z jasnega brezskrbnega človeka! Kdo bi si bil pa tudi mislil, da so se že dlje časa tla majala menjalnici Kovačevi, glasoviti menjalnici, o katere neizmernem bogastvu je bil vsakdo prepričan! In vendar je ta slavna menjalnica prišla v nič! Že pred štirinajstimi dnevi se je dogodila žalostna resnica! Tu je pismo vestnega odvetnika, ki Blagiču jasno razodeva grozno novico! Vrsta ponesrečenih podjetij je menjalnici prizadejala udarec za udarcem. In ko je izgubila tvrdka že vse svoje, segle so roke osivelega poštenjaka, menjalnice lastnika, po tujem, zaupanem mu denarju, da bi še jedenkrat poskusil

svojo srečo. Zastonj! Sreča mu tudi sedaj ni bila mila, in takó je šlo tudi Blagičevo imetje! Odvetnik je sicer Blagiču obljubil, da stori vse, kar mu bode mogoče, da Blagič dobi vsaj nekaj; toda zamolčal mu tudi ni, da nima dosti upanja

* * *

Blagiča je tlačila skrb, kakor mora. Pogled v bodočnost mu je stiskal srce. Do sedaj je živel brezskrbno, da-si ne takó srečno, kakor mož, ki si je izbral stan, ki mu ugaja in kateremu posvečuje vse svoje moči. Nikaka dolžnost mu ni doslej delala ovir na vednem potovanju. A zdaj? Zdaj je brez imetja in niti ne vé, kakó bode odslej živel! Pa še več! Niti prijatelja nima, ki bi mu pomagal zopet na noge, prijatelja, ki bi mu pokazal pot skozi temo, ko ga je objela taka iznenada! Deset let je minilo, odkar se je ločil od svoje domovine. Da-si je spoznal v tem času mnogo ljudi, da-si je marsikomu gorko stisnil roko: vendar poprijateljil se ni z nikomur. Doslej mu je ta osamelost v širnem svetu le časih polnila

srce z otožnostjo. Sedaj pa, ko mu je nesreča obteževala dušo, hrepenel je po človeku, kateremu bi mogel potožiti svoje gorje . . . Vedel ni za nikogar . . .

Toda ne živi li v njegovi domovini mladostni mu prijatelj, s katerim se je kot otrok skupno igral? Ali ne bi nesrečnika vsprejel z odprtimi rokama? Ali bi mu modri prijatelj ne vedel sveta? — Najsi se je Blagič trudil, kolikor je hotel, da bi se odkrižal te misli: vračala se mu je vendar zopet in zopet! Naposled skoči nevoljen po koncu, kakor da bi se hotel rešiti s tem nadležne misli. «Ne!», zakriči poluglasno, «uloge izgubljenega sina, ki se skesano vrača domov z izjavo, da je bilo dosedanje njegovo življenje zgrešeno: — ne, take uloge uočem igrati! Taka uloga ni za-me. Da-si bi mi morda prijatelj ne očital ničesar, vendar že njegov sočutni pogled bi bil za-me neznošen! In, ali mi ni zdaj hladen? Res je, dolgo je že tega, kar sva se jezna ločila. Od tedaj nisva si pisala ni črke drug drugemu. Ali naj me zdaj potreba sili v to, da obnovim prijateljstvo, ko mi tega ni bilo

mari o srečnih dneh? Ne bi li bila to žalostna samopridnost, vsled katere bi me on moral zaničevati?»

Take misli so se podile po glavi nesrečnemu možu. Hodil je toliko časa neugnano po sobi, da ga je še le lahka omotica prisilila v to, da se ustavi.

Z roko si potegne preko vročega čela in še le zdaj opazi, da je svetlo popoldne bilo že minilo. Na večernem nebu so migljale že prijazne zvezdice, in po ulicah so bile prižgane plinove svetilnice. Blagič pogleda skozi odprto okno ter zamrmljá: «Prekrasna poletna noč! Toda čutim, da mi ne prinese počitka, kakor tudi mnoga druga še ne, ki jej bodo sledila! Kakó srečni so pač tisti, ki o takih dnevih zaspajo môči in spretnosti svojih rok ter so vajeni delu! Vsaj lakote se jim ni bati, kakor mêni omahljivemu sanjaču!»

Blagič je še dolgo ostal pri oknu zatopljen v žalostne misli. Naposled ga predrami cviljenje njegovega psá, ki je do sedaj mirno ležal pod mizo.

«Si li lačen? si li lačen? No, kesnó je

že, in prav imaš, da si nevoljen! Pojdi, Belinček moj, pojdi, da poiščeva svojo gosposdinjo; vesela bode, da naju bo videla!»

Zdelo se je, da je pametna žival umela besede svojega gospodarja, kajti všečno zarenči ter se prilizovaje privije svojemu tolažniku. Ta poišče v tmuni klobuk in palico, in kmalu potem stopi v spremstvu psička Belina iz hiše. Po kratkem sprehodu po svetlih ulicah zavije jo Blagič v gostilnico, v katero je redno zahajal vsak dan, odkar je prebival v mestu. Bil je zeló zadovoljen s postrežbo prijaznih ljudij. Belinu je ta pot bila posebno všeč, saj je vedel, da gostilničarka tudi nanj ne pozabi nikdar, da dobi od nje zmerom kaj „dobrega“. Veselo je migal z repom, ker je smel s svojim gospodarjem stopiti v gostilniško kuhinjo. Tu je Blagič kakor star znanec pozdravil prijazno gostilničarko, roko jej stisnivši. Ob enem je priporočil psa za jed. Gostilničarka je prijazno odzdravila Blagiču ter ga sočutno vprašala po njegovem zdravju. Ko se po kratkem razgovoru poslovil od nje ter stopi v srednje veliko gostilniško sobo k

večerji, maja gospodinja zamišljeno z glavo. Bistroidna gospa je bila opazila premembo na Blagiču. Lice mu je bilo blede, in kar je govoril, bilo je nekako prisiljeno!

Blagič najde svojo navadno mizo že zasedeno. Ni ga bila volja, da bi se spuščal v razgovor, temveč je želel sam premišljevati o svoji usodi. Zato sede k stranski mizi, ki je stala v temnejšem kotu sobe.

Ljudjé so prihajali in odhajali. Toda Blagič niti ni opazil tega. Vesel je bil, da mu je dano, samemu sedeti pri stranski mizi. Zdaj stopi mož v popotni obleki v sobo. Nekoliko časa se ozira po praznem sedežu. Potem se obotavlja bliža osamelemu gostu ter se s hladnim, a uljudnim pozdravom spusti na stol njemu nasproti. Prišlec naroči jedi in pijače; oboje mu je šlo prav v slast. Po večerji se zamisli v časnik, ne da bi z Blagičem izpregovoril besedo. Takó novi gost ni bil Blagiču v nadlego, česar se je sprva bal. Takó mine cela ura. Veliko gostov je bilo že odšló, in gostilničar je naposled našel vendar toliko časa, da je po stari navadi ogovoril Blagiča.

Komaj pa je bil debeli mož izrekel Blagičevo ime, položi tujec časnik naglo na mizo. Ostro pogleda svojega soseda, potem počasi vstane ter mu podá preko mize rokó.

«Blagič? sem li prav slišal?» Takó reče, ter začudenje in veselje zvenita iz njegovih besed. «Dà, dà, ti si, Ivan, moj dragi, nezvesti mladostni prijatelj!», takó zakliče, in zdajci se moža objameta.

Blagičeve oči so bile rósne, ko se reši prijateljevega objema. Preteklo je nad jedno minuto predno se zopet ohrabri. «Kakšen slučaj», povzame naposled, «da tebe najdem tukaj, in prav danes...! Ti ne veš, Gornik, kolikokrat sem se uprav danes že spominjal tebe!»

Tovariš ga prime za rokó, prisede tikoma k Blagiču ter živo vpraša: «Torej me še nisi pozabil, Ivan, in nisi čutil nič jeze v svojem srcu, če si se spominjal robatega mojega prijateljstva?» —

Blagič zmaje z glavo. «Ne tajim», odgovori, «da me je način, kakó si me nekdaj zapustil, zbodel v srce kakor trn. Toda čas je takim bolečinam najboljši zdravnik. Polagoma sem treznejše mislil o tvojem jeznem

prijateljstvu. Da-si so bile tvoje besede ostre, vendar so prihajale iz dobrega srca».

«Torej si se že davno spravil z mano v svojem srcu?», povpraša Gornik veselo. In smehljaje se nadaljuje: «Jaz sem silno dvomil o tem, posebno še zato, ker na moje pismo, katero sem ti pisal, ni bilo odgovora, da-si sem ga, Bog vé, željno pričakoval».

Blagič znova zmaje z glavo. «Ti govoriš o nekem pismu, o katerem pa jaz ne vem ničesar. V tem dolgem času, kar se nisva videla, nisem videl niti jedne tvoje črke».

«Torej t a k ó je!», zakliče Gornik. «Jaz sem mislil, da je naslov, kateri sem si izprosil od menjalnice Kovačeve, p r a v i naslov. Zato bi ne bil niti sanjal, da se pismo utegne izgubiti!»

Ime menjalnice Kovačeve je napravilo na Blagiča kaj neugoden utis. Žalost, na katero je bil pozabil vsled veselega dogodka, da je zopet našel mladostnega prijatelja, prešine ga z nova z vso silo. To se mu je videlo na obrazu. Tudi Gornik je bil resen, kajti opazil je bil prijateljevo premembo.

V mislih takoj ugane, odkod prihaja ta prememba.

«Slutim», prične po dolgem molku, «da ti ni vsejedno, da je propadla ta menjalnica. Ti si gotovo med onimi, ki so dosti izgubili, ker je prišla menjalnica na boben? Ta dogodek je tudi tukaj obudil veliko pozornost!»

Blagič si potegne z roko po čelu ter globoko vzdihne. Potem seže v žep, poda prijatelju zmečkano pismo odvetnikovo, rekoč komaj slišno: «Menjalnica Kovačeva je imela vse moje imetje. Kar še imam, ni vredno, da bi se mênil».

Gorniku zatrepeče srce in iznenaden boleстно pogleda. Potem naglo vstane, a kmalu zopet sede. Ko je prijatelju vračal pismo, tresla se mu je roka.

«Tako nesrečo», dé Blagič, «prerokoval si mi nekóč. Žal, da nisi bil kriv prorok! Zdaj pa te prosim, svetuj mi, česa naj se lotim! Povej mi, kakó naj bi sedaj izhajal, pošteno izhajal, da-si revno! Bodi gotov, da ti bodem za to hvaležen vse svoje žive dni!»

Prošnja ta se je glasila zaupno in milo, kakor se glasi prošnja pomoči iščočega dečka! Gornik je bil skoro osramočen; malodušnost njegovega prijatelja mu je rezala v dušo.

«Tvoje zaupanje je za-me častno», zavrne. «Potruditi se hočem, da ti v teh skrbeh pomorem kakor zvest prijatelj! Evo ti moje roke, Ivan! Vendar te prosim, dovoli mi nekoliko časa, da ti dam zaželeni svèt! Svèt mi je sicer že na jeziku; toda treba še premisliti. Kaj bi bilo, Ivan, če me jutri zjutraj spremiš na moj dom? Bilo bi mi v veselje, imeti te kot gosta pod svojo streho».

«Na tvoj dom?», vpraša Blagič čudeč se.

Gornik smehljaje prikima. «Oprosti, govoriti moram jasneje! Vedeti moraš, da prebivam že leto dnij na Stražišču, dobre tri ure hoda od tukaj. Pridobil sem si namreč malo papirnico. Ako mi Bog dá srečo, v malo letih ne bodem imel vinarja dolga na njej. Kajpada delati moram „od zore do mraka“, in prav sedaj mislim iti na kolodvor, da končam malo potovanje po

kupčiji. Jutri popoldne se vrnem sèm. Potem pridem pó-te, da z mano odideš na moj novi dom. Tam si hočeva vse razložiti, kaj sva doživela doslej; tam tudi premisliva, kakó si hočeva pomoči v bodočnosti. Udari, Ivan, da pojdeš z mano!»

Blagič prijatelja hvaležno pogleda ter mu seže v roko. Obljubi mu, da bode do jutri pripravljen. Na gostilniških vratih se prijatelja razstaneta s presrčnim pozdravom. Potem odideta zamišljena vsak svojo pot.

VI.

Popoldansko solnce je gorko sijalo, ko sta se vsled znanega nam dogovora drugi dan oba prijatelja peljala z Gornikovim vozičkom po ulicah glavnega mesta. Iskri konj, ki je bil vaje večjih bremen, čvrsto potegne, tako celó, da Blagičev Belin, ki je tekal ob vozičku, kmalu izgubi veselje, pozdravljati z lajanjem ta izlet. Ni dolgo trajalo, ko sta prijatelja imela za sabo mestni hrup. Cesta se je vila med mirnimi, dobro obdelanimi polji. Tu se začneta zdaj živeje razgovarjati. Še predno se jima pokaže kraj,

kamor sta namenjena, vesta že oba, kaj se jima je dogodilo v minolih desetih letih. Gornik je večkrat potoval v službi svoje trgovske hiše po kupčiji v daljne kraje. Pri tem se je pokazal jako spretnega v svoji stroki in je marsikaj pridobil svojemu gospodarju. Zato ga je gospodar zeló cenil. Na takem potovanju pride mladi uradnik nekaj tudi na Stražišče. Tamkajšnja papirnica je bila že mnogo let v kupčijski zvezi s trgovsko hišo njegovega gospodarja. Lastnik papirnice je bil star, bolehen gospod. Ker je bolehal bolj in bolj, ni se moglo podjetje lepo razvijati. Sčasoma je prišla papirnica v veliko stisko. Upnikom — in med njimi je bil tudi Gornikov gospodar, gospod Lesnika — delalo je to dokaj skrbi. To je vodilo takrat tudi Gornika na Stražišče. Toda tam je zvedel le žalostne novice. Tovarna je bila v nevarnosti, da zaustavi delo. Vsled tega bi pa Gornikov gospodar izgubil nemajhno svoto.

Ko naznani Gornik svojemu gospodarju to novico, nagubanči se temu čelo; po kratkem pozdravu veli Gorniku, naj gre na svoje delo. Ob jednem stopi med vrata, ki

so vodila k celi vrsti prostornih sob. Tu so delali njegovi uradniki. Z ostrim glasom zaukaže, naj nikogar ne puščajo k njemu. Uradniki vzpogledajo ter, kakor bi se bili dogovorili, vsi odgovoré prikimavši z glavo. Potem pa se oni, ki so si sedeli drug drugemu nasproti, pomembno spogledajo. Tak ukaz s takim naglasom jim je bil po stari izkušnji znamenje, da se bliža nekaj neprijetnega in da se tu notri v zadnji sobici snuje važen načrt.

V tem je premišljeval vsak molče sam zá-se, kolikor mu je čas dopuščal, kaj bi utegnilo biti. Bili so to molčeči in vestni uradniki, ki so vse svoje dušne moči žrtvovali v blaginjo trgovini svojega poglavarja.

Gornik sede k svoji mizi, ki je bila že dolgo časa prazna, ter vzame delo v rokó. Toda ni mu šlo tako gladko izpod rok, kakor navadno. Dolga pot, posebno pa zadnja ponočna vožnja, bila ga je utrudila, vrhu tega ga je uslabovoljila novica, katero je moral naznaniti svojemu gospodarju. Kajpada ni mu ugajal tudi utis, kateri je napravila ta novica na njegovega poglavarja. Le polagoma so

ginile ure do poludneva. Bilo je v prvič, da si je Gornik želel odmora. In prav za-
tegadelj so se mu te ure zdele cela večnost. Naposled prispeta kazali velike stenske ure do dvanajste številke. Zdajci vse oživi po sobah. Uradnik za uradnikom odlaga peró in papir in se pripravlja na odhod. Tudi Gornik hitreje kakor prej kedaj vstane izza mize. A v tem se prikaže gospodar na vratih ter mu pomigne, naj stopi notri k njemu.

«Jaz imam zaupanje v vas», prične gospod Lesnika, «vem tudi, da ste spretni in srečni. Povejte mi zatorej, dragi Gornik, ne bi li hoteli prevzeti vi stražiške tovarne?» In, ne da bi počakal na odgovor, nadaljuje: «Ako pride podjetje na boben, kar je skoro gotovo, izgubim jaz veliko. Zaradi te izgube bi še ne obupal; a ljubo bi mi bilo, da bi vsaj vi imeli kaj dobička od propale tovarne! Jaz prepustim torej svoje terjatve vam. Z drugimi upniki se bode dalo govoriti, ako jim vi plačate kaj na račun. In kar se tiče starega tovarnarja, mislim, da bode mož vesel, ako se umakne; to ne bode zanj Bog

si ga vedi kolika sramota. Saj takó že dolgo ni več kos svojemu podjetju. Dolgo bi nikakor ne mogel gospodariti. Nekaj gotovine — koliko? to se lahko preračuni — mu damo, in mož rad odstopi. Še vesel bode, da mu ob koncu svojega življenja ne bo treba — stradati. Kaj pravite k temu, Gornik!»

Nagovorjenec zahvali svojega gospodarja za njegovo dobrohotnost. Vendar pa opomni, da mu tovarne ni mogoče kupiti, ker denarji, katere je prihranil ob svoji plači, nikakor ne zadoščajo. Vrhu tega ne more sprejeti visoke Lesnikove terjatve do stražiške tovarne čisto zastonj, kot darilo! Tolike velikodušnosti ni vreden!

«Vedel sem, da mi bodete navajali take pomisleke», seže mu gospodar v besedo. «Toda vaši pomisleki so piškavi. Ako moje terjatve nočete sprejeti kot darilo — dobro, svoto mi plačate, kakor bodete mogli. Smatram to terjatev kot brezobrestno. In kolikor vam še nedostaje, da kupite tovarno, hočem vam posoditi jaz. Moja skrb bode, da vam stvar ne bo pretežka!»

«Vaša ponudba je častna in vabljliva»,

odgovori Gornik, ki je le stežka ostal miren. «Vendar dovolite še jeden ugovor. Opravljanje tega podjetja mi je docela neznan. Bilo bi pač presmelo od mene, če bi se dal modriti po svoji — škodi!»

«Tudi v tem pogledu, vam dam lahko dober svèt», zavrne Lesnika odločno. «Česar ne znate, lahko se še naučite. Vi pojdete v šolo k temu ali onemu nam prijaznemu obrtniku. V nekoliko mesecih, tega sem uverjen, priučite se dovolj, da boste lahko izhajali v svojem novem stanu. Kdor ima pred očmi cilj, ki se mu izplača, ta lahko in hitro potuje. To pomislite, Gornik! Kar se mene tiče, premišlujem že dlje časa to stvar. In verujte mi, iz ljubezni do vas vam svetujem : poprimite se dela! Toda dobro pomnite : to vam le svetujem. Ukazujem vam ne, ker do tega nimam pravice! Mislim, da je moj svet vreden premisleka. Premislite torej, a jutri mi daste odgovor!»

Gornik ni čakal do drugega jutra. Že zvečer istega dne stopi v pisarno svojega dobrotnika ter mu naznani, da rad prevzame stražiško tovarno. Ob jednom ga poprosi,

naj bi mu šel v vseh slučajih na roko. To mu gospodar po svoji osorni navadi tudi obljubi. Drugi dan je Lesnika pisal tovarnarju v Stražišče. Tovarnar je bil takoj zadovoljen, da sprejme ponudbo svojega največjega upnika. Še predno je minil teden, šel je Gornik v šolo v veliko, uzorno tovarno, kjer je imel obilo prilike, da se je izučil v stroki, ki mu je doslej bila le malo znana.

«Po petmesečnem napornem delu», takó sklene Gornik svojo povest, «sem bil na konju. Da-si bi si bil rad ogledal še kako uzorno tovarno, vendar sem moral skleniti svoj poduk ; kajti v Stražišču je stari tovarnar pešal bolj in bolj in skrbeti sem moral, da stopim čim prej na njegovo mesto. Pred kratkim je minilo leto dnij, kar sem se naselil na Stražišču in kjer sem zdaj sam svoj gospod. Bilo je to leto polno skrbij, kajti dolgovi, prijatelj, bolé vsacega poštenega človeka ! In vendar se ne kesam, da sem ravnal po nasvetu Lesnikovem ! Do zdaj sem imel — hvala bodi Bogu — srečo v vsem, česar sem se lotil. Marsikako svotico sem si lahko prihranil za svoje upnike. Moj stari dobrot-

nik v domovini je z mano zadovoljen. In še zadovoljnější bode z mano, ko bodem mogel začeti poplačevati tudi to, kar ima sam terjati od stražiške tovarne. Sicer me gospod Lesnika ne priganja k plačilu. Celó obrestij od dolžne mu glavnice se je branil. Vendar mu povrnem z dolžno svoto, in takó dokažem, da moje podjetje uspeva».

Zdaj zavije voz z državne na lepo deželno cesto; ob njej so na levi in na desni rastla košata sadna drevesa. Po malo trenotkih ugleda Blagič med zalimi drevesnimi vrhi belo zidovje male skupine hiš. Gornik opazi Blagičev pogled ter deje: «Še jedno minuto in doma bova. Upam, da ti bo ugajala moja samota. Ljub kraj je to moje Stražišče. Vselej, kadar ga zapustim za več časa, hrepenim po njem. Toda, prijatelj — domá sva!»

Voz se ustavi na dvorišču. Spredaj si tu ugledal tovarniško poslopje, na desni strani pa je stala jednostropna gosposka hiša. Pod širokim njenim podstreškom v visokosti prvega nadstropja si zapazil lep, s cveticami okrašen mostovž. Gornik brzo skoči z vozá ter ponudi svojemu prijatelju rokó: «Presrčno

mi bodi pozdravljen na mojem posestvu, Ivan!», zakliče veselo.

Blagič mu stisne rokó in oba odideta pod pazduho se držeča počasno preko dvorišča. Gredé reče Gornik: «Najprej popijeva kozarec rujnega vinca, potem lahko obhodiva delavske prostore, če se ti bode ljubilo».

Blagič ni utegnil odgovoriti, kajti na vratih se pokaže postarna žena z rdečimi lici in močno osivelimi lasmi. Nekako obotavlja se, stopi proti došlecema.

«Tvoja mati?», povpraša Blagič veselo čudeč se. Pri tem obstane ter zvedavo pogleda upogneno starko.

«Ti imaš dober spomin», odgovori Gornik, okó te ne moti; to je zares moja mati».

Na to mater ljubeznivo pozdravi, pokaže na Blagiča, ki se je polagoma bližal z razprostrtimi rokami in deje veselo: «Le poglej tega gospoda, ki prihaja z mano! Pa dobro, v okó ga poglej! Spoznaš li v njem svojega nekdanjega ljubljenca, našega dobrega Ivana?»

«Gospod Ivan?», povpraša z zateglim glasom gospà ter zagori v lice. «Gospod Ivan? mar li res? Dà, zdaj vas spoznam :

vi ste! Kakó ste se izpremenili, odkar ste šli od nas! O, jaz se spominjam tiste ure, kakor da je bilo včeraj; in vendar je že dolgo, dolgo tega! In vaša dobra roditelja — pokoj njunima dušama! — kakó živo se ju še spominjam! Ko vas tù gledam pred sabo, gospod Ivan, zdi se mi, da stoji pred mano vaš gospod oče! Dà, tudi njega je bila sama prijaznost in dobrotà, in prav takó se je držal in gledal, kakor vi!»

Prihod Blagičev je stari gospe mahoma poklical v zvesti spomin vse podobe in dogodbe nekdanjih dnij; milo jej je postalo pri srcu. Večkrat si je blaga gospa morala s predpasnikom obrisati rósne oči. Pa tudi Ivan je le težko zadrževal — solzé. Takó so stali ti dobri ljudjé nekaj časa molčé drug pri drugem. Naposled povabi Gornik z veselím, da-si prisiljenim glasom, da stopijo v hišo. «Pojdimo v hladno sobico ob vrtu; tam porečemo še kako in veselili se bomo, kakor o kakem prazniku!»

«Dovolite», deje gospá, pogledavši Blagiča nekako v zadregi. In ob tej besedi pohiti v omenjeno sobo pripravljat mizo,

da bi človek ne mislil, da je stara gospá še takó urna in čvrsta. Na to spremi Gornik svojega prijatelja v spalnico, ki je bila pripravljena za goste. «Le zložno se uravnaj, Ivan, v tej sobi», deje, položivši prijateljev plašč čez stolovo naslonilo. «Ako imaš kako željo, katero z materjo lahko izpolniva, kar govori! Obljubi mi to!»

«Če mi dovoliš, zakaj ne?», posmeje se Blagič, ki je bil vsled prijaznosti svojega prijatelja pozabil na svoje gorje. Stopi k odprtemu oknu ter pogleda preko cvetličnjaka k rečici. Ta se je vila v neposredni bližini med jelševim grmovjem ter se za tovarniškim poslopjem šumeče odmikala našim pogledom.

«Ti nisi prehvalil Stražišča», nadaljuje potem, «lep kraj je to, kjer je dobro razgrniti svoj šotor».

«Nadejam se torej, da vsled lepote tega kraja ostaneš več časa tu», odgovori hišni gospodar ponižno. Po teh besedah prime prijatelja pod pazduho ter ga nežno vodi iz sobe. «Ne smem dovoliti, da bi te mati predolgo čakala, Ivan!»

V pritlični sobi je bila pripravljena miza. Skozi okno je sililo v sobo bujno rastoče listje svoje vitice. Miza pa je bila obložena dobrih jedij in izborne pijače. Vse to je bila pripravila v naglici mati Gornikova. Dobra žena je prav žarela v lice, ko je povabila Ivana, naj sede in „naj se posluži“.

Pripovedovanja ni bilo sedaj ni konca ni kraja. Bolj in bolj so ginili vsakoršni oziri; vsakdo je govoril brez hlimbe, odkritosrčno, posebno, ko je dobra božja kapljica vsem razvezala jezike. Ivan se je prepričal, da ga ta dva dobra človeka nikoli nista pozabila. Drago in milo mu je bilo tudi, da sta se oba še hvaležno spominjala njegovih starišev. To pa je uzročilo, da mu je srce v ljubezni zopet vzplamtelo do Gornikovih, kakor je to bilo v nekdanjih srečnih mladostnih dneh!

VII.

Po veselem popoldnevu in prav takem večeru je Blagič sladko zaspal. Ko se drugo jutro vzbudi, prepriča se, da je dalje spal nego kdo drug v hiši. Ko stopi iz svoje

spalnice ter gre doli v vežo, da bi pozdravil svoje gostilce, sreča gospo Gornikovo. S prav materinsko ljubeznivostjo ga vpraša, kakó je spal, kakó mu je danes ter ali je bil s prenočiščem zadovoljen. Kmalu se prikaže tudi sin, ki je že nekaj ur delal v tovarni. Prihajal je uprav pozvedovat, kakó je s prijateljem, kajli skrbelo ga je že, da takó dolgo ne vstane. Danes je bila miza pripravljena v lepi lopi na vrtu. Med tem, ko sta prijatelja tam zajutrkovala, ostala je mati Gornikova v hiši, da-si jo je prosil Blagič, naj bi prišla k njima v družbo. Rekla je, da ima važno opravilo. Blagič ni dvomil o tem. Pogovor obeh prijateljev se je sukal sprva le o malenkostnih, o malovažnih rečeh. Oba sta bila danes resnejša od učeraj. Hišni gospodar je bil celó nekako nemiren. Blagič si je to tolmačil takó, da prijatelja gotovo trejo skrbi za njegovo podjetje. Saj so take skrbi navadne, posebno tedaj, ko pri takem podjetju nekoliko dnij ustavimo delo. Niti slutil ni, da si Gornik beli glavo zaradi njega samega, in to ne še le danes: že učeraj je imel te skrbi. Že učeraj mu je

ustajala misel, kako bi rešil prijatelja Blagiča iz stiske. Po noči je premišljeval še nadalje o tem. Ko se zdani, gre k materi, da ji razodene svojo misel ter si od nje izprosi dobrega sveta. Žena je vedela torej, kaj ima njen sin povedati Blagiču. Iz tega ozira ni hotela biti navzoča pri pogovoru obeh prijateljev.

«Učeraaj si mi povedal», prične Gornik nenadoma ter primakne stolico bolj k mizi, «da ti Stražišče ugaja».

«Gotovo, dragi moj», odgovori Blagič hitro. «Toda ne ugaja mi le kraj, ampak tudi dobri ljudjé, s katerimi sem se zopet sešel v tem kraju in katerih sem takó dolgo pegrešal».

«Toliko bolje!», nadaljuje Gornik ter se ljubko nasmeje. «Govoriti ti hočem brez ovinkov, dragi Ivan! Pusti minolost ž njenimi načrti, ž njenimi neizpolnjenimi nadami za sábo ter prični tukaj ob moji strani, združen z mano, novo življenje, življenje polno dela, a z gotovim, s trdnim smotrom!»

Blagič vstane s svojega sedeža. «Kakó to meniš, Gornik?» povpraša. Iž njegovih

besed je zvenelo nekaj kakor nevolja zaradi prijateljevega očitanja.

Gornik je bil pripravljen na to občutljivost prijateljevo. Ne da bi mu kaj zameril za to, ker je svoje vprašanje takó čudno povdarjal, položi mu roko na ramo ter zapupno odgovori: «Naj govorim brez uvoda! Jaz mislim to takó: T u kaj dokončaj svoje potovanje ter mi pomagaj pri vodstvu tega podjetja! Jaz ti to govorim iz odkritosrčnega srcá in vesel bi bil, da pristaneš na to. Utegneš sicer odgovoriti, da nisi več tacega dela. Toda jaz ti rečem, kakor je meni rekel nekdanji gospodar: Česar človek ne zna, lahko se še nauči. Veselilo bi me, če bi ti v tem oziru mogel biti učitelj. Toda, če te tudi ne veseli izdelovanje blaga, jaz potrebujem v pisarnici zanesljivo moč. Sam delovati na obeh straneh ne morem več dolgo. Že danes imam dela nad glavo. Prej ali slej moram si pridobiti pomočnika. Ta pomočnik mi bodi — ti!»

Blagič je zamišljeno gledal okoli sebe. Kmalu na to odkima. «Prepozno sva se našla», deje potem. «Pred malo tedni bi

bil vzprejel tvojo ponudbo z velikim veseljem. Da jo danes vzprejemem, delal bi krivico! S svojim uboštvom in s svojo nespretnostjo bi ti nikoli ne bil v hasen. Sodrug, kakoršen sem jaz, bil bi ti le breme. Nesamopridno prijateljstvo, katero naju danes druží, ne bi obstalo dolgo ob takih razmerah. Preveč mi ponujaš, dragi Gornik; zato ne zameri, da odklanjam tvojo ponudbo ter te zahvaljam na toliki velikodušnosti. Če pa hočeš poskusiti, ali ti morem kaj koristiti za pisalno mizo; ako me hočeš vzprejeti kot uradnika, hvaležen sem ti za tvoje zaupanje in . . . in za tvoje dobro srcé, ki prijatelja ne zapušča v nadlogi».

«Ti si preveč črnogleden, Blagič», pri-
metne tovarnar, «vidim, da se moram danes
zadovoljiti le z jednim uspehom, namreč
s tem, da ostaneš pri meni. Pa bodi si tega
gotov, Blagič: z jednako prošnjo se zopet
kedaj oglasim»

«Lé! Toda povem ti, da dobiš isti od-
govor, kakor danes», odgovori Blagič smejoč
se. In po kratkem molku si utrga list z lope,
zmečka ga med prsti ter deje bolj potihoma:

«Ti bi pač lahko našel spretnjšega moža od mene; toda težko zvestejšega in vestnejšega! Vsekako mi bodeš moral vsaj iz začetka nekoliko gledati skozi prste. Če ti bode to težko storiti kot g o s p o d a r j u, storiš mi to gotovo kot p r i j a t e l j. To je jedino, česar te prosim in kar morem vzprejeti».

Gornik molčé seže prijatelju v rokó ter mu jo gorko stisne. To je Blagiču povedalo več nego sto drugih besed! Blagič pa nadaljuje: «Najljubše bi mi pač bilo, če mi odkažeš moje mesto takoj, ali vsaj pred koncem dneva. Nekaj me priganja k delu. In prav zaradi tega sem zadovoljen ob vsej svoji nesreči. Zato moram biti hvaležen tebi, dragi Gornik! Tvoja marljivost in vidni uspehi tvoje delavnosti so me vspodbudili, in nadejam se, da ostane to takó tudi v bodoče. Hočem te posnemati v pridnosti, kakor takrat, ko sva se učila skupaj. Zdaj pa, dragi moj, pojdiva povedat tvoji materi, da ostanem pri tebi».

VIII.

Blagič je izpolnil to, kar je bil obljubil. Predno se je nadejal sam, privadil se je bil

svoji službi. On, ki v prejšnji dôbi ni poznal vztrajnega dela, pisal je jako pridno v službi Gornikovi od jutra do večera. Njegovo neumorno delavnost je prekoševala le njegova skromnost, s katero je odklanjal vsako hvalo hvaležnega prijatelja. Dolgo je trajalo, predno se je odločil v to, da bi sprejel kako plačilo za svoje delo. Bilo je to plačilo le majhno. Naj mu je pa Gornik ponujal večje plačilo. Blagič je zmerom hvaležno in odločno odklonil tako ponudbo. Blagič je bil namreč spoznal, da se prijatelj more vzdržati le potem, če je do skrajnosti varčen. Dolgovi so namreč bremenili tovarno, in to večji dolgovi, nego si je sprva mislil Gornik sam. Bolj in bolj se je kazalo, da treba tovarno zvečati, kupiti novih, dragih strojev, ako hoče tekmovati z drugimi enakimi podjetji. To pa je stalo mnogo denarja. Na tak način se tovarna ni mogla odkrižati starih dolgov, marveč so naraščali še novi. Vendar Gornik ni obupal. Računal je na konečni uspeh svojih skrbij in trudov. Ta nada ga je krepila v težkih dnevih. Blagič se je večkrat natihoma čudil Gornikovemu pogumu in

žilavi delavnosti, katerih ni mogel upogniti nikak neuspeh. Le mimogredé je bil Gornik časih tožen in molčeč.

Nekega dne se vrne Gornik ves bled in ves prepaden iz glavnega mesta. Že dolga odsotnost sicer takó točnega moža je osupnila njegovo mater in njegovega prijatelja. Toda še bolj sta se čudila, ko opazita, kakó zeló se je premenil, da-si se je vidno trudil, da bi ne kazal te svoje izpremembe. Na sočutna vprašanja ali celó ni odgovarjal, ali se je pa opravičeval z nedoločnimi besedami. Proti svoji navadi gre po večerji prav zgodaj spat, češ: truden je in potreben počitka. Kratek pozdrav, in za gospodarjem so se zaprla vrata.

Mati in Blagič se boječe spogledata, kakor da bi drug družega vprašala: od kod neki to prihaja? kaj se je zgodilo? Po mučnem molku izpregovori mati: «Gospod Blagič, kaj deste, kaj pomeni to? Nekaj slabega se mu je moralo pripetiti, kar bi rad skrnil pred mano in vendar ne more. Mojim pogledom se je izogibal, le s polovico ušesa naju je poslušal. Ko ste pa vi omenili tovarne,

močno je zagorel v lice. V istem trenutku je vstal ter šel, ne da bi nama bil segel v roko, kakor po navadi . . . Vi ste Antonov najboljši prijatelj, in gotovo vam je znano marsikaj, o čemur meni, materi, molči. Če torej veste, dragi Blagič, kaj se je zgodilo mojemu sinu, povejte mi, bodi-si že reč taka ali taka!»

« Motite se, draga gospa », odgovori Blagič, « če mislite, da vem, kaj uzroča to premembo na mojem prijatelju. Kolikor jaz poznam Antonove razmere, rečem, da je sicer lahko zatopljen v skrbi, toda, da bi bil zató tako nemiren, tak, kakoršen je prišel domov, to mi ne gre v glavo. Kaj je doživel na potu, ni mi povedal, kakor se je tudi izogibal pojasnilu, č e m ú je potoval. Naglo je sklenil pred tremi dnevi, da odpotuje. Zapregel je in hajd! proti prestolnemu mestu. Ko sem ga vprašal, zakaj odpotuje, rekel mi je, da mi to pové, ko se vrne. Počakati bodeva torej morala, draga gospa, da sam razkrije to, kar ga teži. Meni ali vam gotovo odkrije svoje srce . . . »

Blagič je govoril še marsikaj, kar je

bilo gospej v tolažbo. Dobro mu je dêlo, ko je videl, da njegove besede niso bile brez uspeha.

* * *

Soparnemu junijskemu večeru je sledila soparna noč. V drevesnih vrhah se ni ganilo list. Nič ni motilo svečanega miru. Le bližnja reka je šumela in slavček, ki je gnezdil v grmovju velikega hišnega vrta, pel je svoje zategle, otožne pesmice. Blagič je na pol oblečen slonel na oknu svoje sobe ter gledal v gluho noč. Poskusil je bil zaspati, toda ni šlo: prememba, katero je opazil na svojem prijatelju, ni mu šla iz glave. In da-si je pri večerji tako zgovorno tolažil staro gospo, vendar mu je vstajala v duši misel, da se je prijatelju moralò dogoditi nekaj nenavadnega. Nemiren je torej vstal ter se naslonil na okno, da bi tu dalje premišljeval.

Polnoč je že davno odbila, ko sliši korače pred svojo sobo. Blagič se vzravna ter posluša. Zdaj nekdo potrka na vrata, a istočasno prisveti luč pri vratih v sobo. Na vratih pa je stal Gornik, še vedno v popotni

obleki, bled in prepaden. Blagič se vidno zgane, ko opazi še bdečega Gornika.

« Zakaj ne spiš? », povpraša Gornik. « Mislil sem, da se že ziblješ v sladkih sanjah ter da te bodem moral buditi, ker — oprosti mi — moram s tabo govoriti, da-si je že ura pozna. Mi li torej dovoliš pol urice, dragi Ivan? »

« Pojdi, pojdi! kakó li me še moreš kaj tacega uprašati! Karkoli mi imaš povedati, pripravljen sem vsak čas, poslušati te, zlasti še danes, ko zaradi tebe v mučni negotovosti nisem mogel zatisniti očesa! »

Ob teh besedah Gornik objame vernega si prijatelja. Položivši mu glavo na ramo takó milo zaplače, da mu teló drhti od notranje razvnetosti ».

« Sveta pomagalka, Anton! kaj se ti je pripetilo? Govôri, govôri! »

Potrti Gornik se zdaj vzravna, pokrije si obraz z rokama ter tožno deje: « Jaz sem izgubljen! Preteklo noč se je odločila moja usoda! Nit, na kateri je visela moja bodočnost, pretrgal sem jaz sam! » . Gornik je ob teh besedah trepetal liki trepetlika.

Blagič prime prijatelja za roko, vêde ga k naslonjaču, posadi prijatelja nanj ter se sam spusti poleg njega. Źelján je bil zvedeti, kaj teži prijatelja, in vendar se ni upal niti z besedico ga spodbosti, da bi že pričel s svojo izpovedjo.

Takó mine dolga minuta. Zdajci pa prične Gornik: «Kakor veš, umrl je pred poldrugim letom moj stari dobrotnik, dobri gospod Lesnika, s čegar pomočjo sem si jaz pridobil Stražišče. Veš tudi, da sem dolg, kateri je bil napravil moj prednik pri gospodu Lesniki, vzel na svoja ramena. Veš tudi, da je tega dolga doslej plačana le nezatna svota. Gospod Lesnika je imel z mano veliko potrpljenje, saj je vedel, v kakem položaju se nahajam. Nikoli me ni silil k plačilu. Še celó malo pred svojo smrtjo mi je pisal, da bode skrbel za to, da mi dolžnosti do njegove hiše ne bodo pretežke niti po njegovi smrti. Na to obljubo je gotovo pozabil. Lesnika je umrl brez otrok. A komaj je „v gorko gnezdo“ sedel njegov dedič, ki mu je daljen sorodnik, že me je trdo prijel. Lesnikovo glavnico mi je

odpovedal. Pojasnil sem svojemu novemu upniku vse, govoril sem mu tudi ob obljudi pokojnikovi. Na to mi je še pustil glavnico, a pod težkimi pogoji. Vse to sem tebi skrival, ker me je bilo sram, nekaj pa tudi zato, ker sem vedel, da te vsak udarec, ki leti na-me, doletí takó, kákor da je bil namenjen tebi. Bil sem torej neodkritosrčen proti tebi, a sam Bog vé, da ne iz slabega namena. Ti mi bodeš gotovo v tem oziru milosten sodnik. Od tedàj sem prebil hude čase. Kakó sem se trudil, da bi se bil odkrižal sitnega terjalca. Vse zastonj! Kar mi pred tremi dnevi zopet odpové glavnico in to odločno, brezobzirno! Zažugal mi je s prodajo Stražišča! S tem pismom v žepu sem se peljal v glavno mesto. Moral sem dobiti nekoga, ki bi mi pomagal, ki bi me rešil propasti!»

Gornik tu prestane ter si obriše pot, ki mu je lil po čelu.

Blagič nevoljno zmaje z glavo. «Kaj ti je bilo vsega tega treba!», zakliče. «Ti si v mestu ponižno lazil od Poncija do Pilata in iskal posojila. Povsodi so te odslavljali z

rameni zmigaje in z lepimi besedami. A v tem, pravim ti, ležala je svota, katere potrebuješ, pod tvojo streho domá! Saj veš, da sem rešil nekaj drobtinic svojega imetja! In, da so te drobtinice že davno v mojih rokah, to si vedel! Zakaj si iskal pri drugih, ko bi bil lahko dobil pri meni, da si črhnil le besedico?»

«Tega si nisem upal», deje Gornik komaj slišno. «Vsa širna zemlja nima blažje duše od tebe, Blagič! In naj bi li tudi tebe potegnil za sábo v propad, ki je zijal pred mano, tebe, ki si mi stokrat več nego rodni brat? Ne, ne, Ivan, tega si nisem upal! Toda naj se ti izpovem do čista: Ti ne veš, kakó mi to lajša srcé!»

In začel je pripovedovati Peščica ponočnih metuljcev pa je letala króg srebrnega lestenca ter si smodila krog gorečih sveč nežna svoja krila.

«Težka, trnjeva pot je bila, ki me je čakala. Kjerkoli sem potrkal, kjerkoli sem izrazil svojo prošnjo, našel sem sto izgovorov, ali pa so me hladno odpravili. Pomoči — nikjer! Takó je minil prvi dan. Po

prečuti noči sem zopet šel iskat denarja. Drugi dan se je že večerilo, ko sem naposled našel posojilo! Toda tega sem bil vesel le za hip; kajti mož, ki mi je posodil denar, je razslut oderuh, ki odpira svojo denarnico le proti zeló visokim obrestim.

Zamišljen in potrt sem stopal proti svoji gostilnici. Obljubil sem bil sicer, da se vrnem na Stražišče še predno se znoči. Toda bil sem tako razvnet, takó izmučen, da se nisem upal pokazati se tak pred svojo materjo in pred teboj! In takó sem sklenil, da pojdem zgodaj k počitku ter da se vrnem komaj prihodnje jutro. Prej sem pa hotel še malo povečerjati, saj nisem bil skoro ves božji dan vžil kaj gorkega! Na gostilniških vratih srečam znanca, bogatega posestnika iz okolice. Ta me povabi, naj grem ž njim v družbo njegovih prijateljev, ki so se zbrali k večerji v stranski sobi. Čeprav me je to vabilo ta večer prav malo mikalo, vendar se ga nisem upal odkloniti, posebno zato ne, ker me je prijatelj zagotovil, da moja navzočnost ne bode motila družbe, pa da tudi lahko odidem, kadar mi bode drago.

Vstopiva. Zbrani gostje veselo pozdravijo mojega vodnika. Pa tudi mene so pozdravili jako uljudno, ko me je bil prijatelj predstavil. Razplete se med nami pogovor. Iskro vino, katero se je tu pilo, razveže kmalu tudi moj ne posebno zgovorni jezik. Veselost drugih se je jela poprijemati tudi mene. Pozabil sem svojih skrbij in da sem bil potreben počitka.

Zdajci nekdo predlaga, da bi igrali. Na levo in na desno so odobraval ta predlog. Kakor bi trenil ležale so kvarte na mizi. Tjekaj in semkaj so romali bankovci visoke vrednosti. Sprva sem se jaz boječe zdrževal igranja, saj nisem bil svoj živ dan kvartalec. Toda zanimal sem se vendar za to, kakó je temu ali onemu sreča mila ali nemila. Toda, ko sem takó bistro opazujoč stal na strani, oglašati se je jela v meni skušnjava, sprva prav potihoma, potem zmerom glasneje in glasneje. Tu pred mano je sedel mož, čegar dobitki so se naglo množili bolj in bolj. Kmalu sem imel okó le za tega miljenca sreče. V kratkem času je mož dobil večjo svoto od one, katero sem jaz nosil v svojem

žepu. Kakó lahko bi bila tudi meni sreča takó mila, kakor mojemu sosedu, ki je smehljaje pred se kupičil svoto na svoto! Vseh mojih rev bi bilo potem konec! Vendar še sem se upiral, da bi sledil vzgledu navzoč-nih gostov. Toda zdaj me gospodje znova povabijo, naj igram tudi jaz ž njimi. Nisem se mogel več ustavljati. Sklenivši, da več ne porabim, kakor svoto, katero sem bil prinesel z doma, primaknem stol ter primem kvarto. Sprva je šlo dobro, dobil sem prvič, drugič in tretjič. Paziti sem moral, da ne pokažem svoje notranje veselosti na nedostojen način. V duhu sem si že slikal, kako se izpolnjujejo vse moje nade. Nekaj me je gnalo, da stavo podvojim. Tudi takrat se mi je smehljala sreča. Divji pohlep se loti mojega srcá. Kri mi je vrela, kakor da sem mrzliččen. Zdaj postavim ves svoj dobitok nakrat, in — izgubil sem! Poskusim zopet s prvo stavo — izgubil sem! Mrzlica je narastala. Komaj sem vedel, kaj delam . . . sežem po izposo- jenem si denarju . . . bankovec za bankovcem zleta iz mojih drhtečih rok . . .»

Gornik prestane ter globoko vzdihnivši

nadaljuje: «Meni ni ostalo toliko, da bi bil plačal, kar sem zajedel in zapil, ko sem — ko je pokal zor — zapuščal dimnat in soparen kraj. Jeden srečnejših igralcev mi je moral nekaj novcev posoditi, da mi ni bilo treba gostilničarju kazati svoje reve. Ti ne veš, Ivan, kakó mi je bilo pri srcu, ko sem stopal po stopnicah v svojo sobo. Z vsakim korakom se je manjšala moja omamica, katera me je bila prevzela v igralni sobi. Jasneje in jasneje mi je vstajala pred oči nesreča, katere sem si bil sam kriv po svoji lahkomi-selnosti in strasti! Bolj in bolj sem spoznaval malovrednost svojo! Plod mnogoletnega delovanja je zdaj šel rakom žvižgat. Rad bi se molčé pokoril za svoj pogrešek. Samo misel na mojo mater mi ne da pokoja. Ona mi je udana z vsem srcem svojim. Reva, katera me zdaj čaka, in zavest, da se je varala nad menoj, to jo umori...»

Gornik si zakrije obraz z rokama ter bridko zajoka. Blagič pa ostane ter ongavi nekoliko pri svečah, ki sta bili precej nizko dogoreli, takó, da njijna svetloba ni bila posebno gotova. Delal je to, da sam ni vedel

zakaj. Poročilo prijateljevo ga je bilo silno potrlo. Vzdigajoč svečama stenj, iskal je pravih besed, da bi Gornika rešil malodušnosti ter da bi ga privel do boljših mislij.

Zopet sede k prijatelju na divan. Položi mu zaupno roko na ramo ter izpregovori: «Verjamem, da po teh dogodkih s strahom gledaš v bodočnost. Jaz to umejem — saj ni dolgo, ko si me našel v sličnem položaju. Takrat si me zopet osrčil ti; danes bi pa ti rad vrnil to dobroto. Morda pa se dá zlo vendar-le še odvrniti, ako oba zastaviva vse svoje moči . . . Koliko pa dolžuješ Lesnikovim dedičem?»

Gornik pové svoto. «In isti znesek si zaigral?»

Tovarnar molčé prikima.

Po kratkem premisleku nadaljuje Blagič: «Ostanek mojega imetja in to, kar sem si v zadnjem času prihranil ob svoji plači, bode, kakor mislim, zadoščalo, da poravnava oba zneska. Vzemi, kar ti lahko ponudim ter začniva v imenu božjem znova boj za zunanjo srečo. Udari, Anton, v znak, da si zadovoljen!»

Gornik ni mogel izpregovoriti besedice. Obotavlja je stisne proženo mu desnico. Obraz obrne v stran, in novič mu vzdrhti telo. Blagič pa še nadalje tolaži svojega prijatelja. Zavest, da mu je mogel pomagati v tem žalostnem položaju, navdajala ga je z zadovoljstvom ter narekovala besede, ki niso padle zastonj. Pokal je že zôr, ko je Gornik sicer resen, a vendar potolažen in srčno hvaležen zapuščal prijateljevo sobo.

IX.

Minilo je bilo poletje. Jesenski veter je stresal sadje na vrtu v skrbno požeto travo. Pri Gornikovih na Stražišču je bilo vse tiho, tiše kakor kedaj poprej; zakaj stara mati je bila nekega dne naložila svoj kovčeg ter odpotovala v daljno domovino k svoji oboleli hčeri. Bolnica je namreč — kakor je pisal njen mož — nujno želela, da vidi še jedenkrat dobro svojo mamico. Zdaj je na Stražišču vodila gospodinjstvo postarna dekla. Oba prijatelja, Ivan in Anton, pa sta si postajala od dne do dne zaupniša. Tudi pri tovarni se je nekaj izpremenilo. Gornik je

namreč po mnogem trudu pregovoril Blagiča, da je ta obljubil, da hoče postati sodeležnik njegovega podjetja. Blagič pa je imel dovolj uzroka, to storiti. Saj je bil ves svoj denar vtaknil v tovarno, a vrhu tega se je bil tekom zadnjih deset let, odkar je služboval pri Gorniku, dobro izvežbal v tovarniških poslih. Lahko bi bil torej poleg Gornika stopil na čelo podjetju. Že je bil določen dan, da se ukrene vse, kar je potrebno k taki premembi. Toda potovanje stare Gornice, tožne vesti, ki so dohajale iz domovine, pa cela kopa naročil: vse to je oviralo, da se napravljeni načrt še ni mogel izvršiti.

Minil je bil delapolni teden, in prav v soboto je bilo dela čez glavo. Gornik se je mudil še dolgo po delopustu v tovarni, kajti treba je bilo do prihodnjega ponedeljka dogotoviti in pripraviti veliko naročenega papirja. Tudi Blagič je dalje nego po navadi sedel za svojo pisalno mizo ter računal in pisal. Skupna večerja ni trajala danes takó dolgo, kakor po navadi, kajti oba prijatelja sta bila trudna in potrebna počitka. Oba sta šla spat in spala jako trdno. Ni ju dramil

niti hudi sever, ki je že ure in ure bril skozi drevesne vrhe ter se z vso silo zaganjal ob strehe in okna.

Moralo je biti že blizu polnoči, ko se Blagič hipoma vzbudi. Zdelo se mu je, kakor da ga je nekdo glasno poklical po imenu. Posluša, ali ničesar ne sliši, kakor piskanje jesenskega vetra, ki je naraščal bolj in bolj. Blagič je mislil, da je le sanjal. Zatorej se hoče udati zopet sladkemu spanju. Toda zdajci se nekaj posveti v sobo ter zaspanca vzdrami do cela.

Kakor bi trenil, skoči z obema nogama iz postelje ter naglo odprè okno ne gledè na mraz in veter. Slutnja, ki ga je bila bliskoma prešinila, ni ga motila! Iznad strehe tovarniškega poslopja se je dvigal velikanski plamen! . . . Blagič trenotek postoji kakor okamenel; roki in nogi se mu treseta. Toda tudi v tem groznem trenotku ni mislil na-se, nego na prijatelja! «Ubogi Gornik!», šepne s trepetajočimi ustnicami. Na to se urno obleče, vtakne k sebi, kar mu je bilo isti hip pri rokah, ter steče v prijateljevo spalnico.

Tu je bilo vse narobe. Gornik je moral biti torej že na pogorišču.

Hip kasneje je Blagič stal na mestu pred hišo. Zdaj sliši med zmedenimi klici ljudij, ki so bili prihiteli gasit iz bližnjih krajev, tudi zapovedujoči glas svojega prijatelja. Grozno-lep prizor se je tu odpiral njegovim očem! Ogenj se ni širil le po delavskih prostorih, ampak tudi v poslopju, v katerem je bilo skladišče. Tudi tu je divjal grozni požar, kateri je pospeševal močen veter, in uničeval movino in nade obeh prijateljev. Po zraku so zletali ogorki sem in tje. Blagiču se je krčilo srce, ko je pomislil, v kaki nevarnosti je bil tudi dom, stanovanje njegovo! Kakó lahko bi ogorek užgal suho lesenino na strehi!

Vendar se je bilo zanašati, da se to ne zgodi, dokler se veter ne obrne, kajti velika lipa na predhišju je bila hiši v bran.

Toda dolgo razmišljevati ni bilo časa. Zdaj je bilo treba delati, brez odloga delati tam, kjer lahko pomaga čvrsta roka. Zdajci se Gornik prikaže pred gorečim skladiščem. Bil je v srajčnih rokavih. Čudno so se mu svetile oči iz začrnelega obraza. Ko ugleda

Blagiča, naglo stopi k njemu, dolgo in pomenljivo ga pogleda, rekoč: «Ostani ti tukaj, Ivan, in glej, če moreš, da kaj rešiš. Jaz pohitim tje dol, da zakrijem stroje». Dasi je govoril v naglici, stisne prijatelju rokó in pohiti dalje. Bilo je to zadnje njegovo slovó!...

Blagič je delal, kolikor so mu le dopuščale moči. Žareč kamen, kateri je spravil vodni curek iz sklada, ranil mu je glavo, da je krvavel. Obveže si rano z mokrim robcem in kmalu potem je bil zopet pri delu. Z vzgledom je budil tudi druge, ki so se bili zbrali okoli njega, na delo. Toda ogenj se ni dal ukrotiti. Le malo nakupičenega papirja so mogli rešiti ter spraviti v varnost.

Zdajci se zasliši presunljiv glas: «Hiša gorí!» In resnično, plamen je že lizal ob strehi od deščic! Takoj se truma vrlih gasilcev spusti proti hiši. Toda še niso bili prvi v veži, ko se iz tovarne zasliši gromovit polom, istočasno obupen klic!

«Kaj se je zgodilo?», povprašuje drug družega. Vsakdo pogleda in pohiti tje, od koder je prihajal presunljivi glas. Vsem na čelu pa je bil Blagič, saj je vedel, da je Gornik

tamkaj. Kmalu vidi, kaj se je zgodilo: padajoč tram je prevrnil cel zid, ki je pokopal vse, kar je bilo blizu.

«Kje je gospod Gornik?», zakriči Blagič v strahu.

Star delavec z osmojenimi lasmi in brado, prava podoba nemega obupa, stal je roké vijoč pred kadečo se grobljo. Na Blagičevo vprašanje pokaže nemo na grobljo, in pri tem mu debele solze porosé nagubani obraz. Blagiču je bilo to dovolj. «Poprimite se dela dragi ljudje», poprosi Blagič z milim glasom, «vsak trenotek je tu drag. Morda gospoda Gornika še lahko rešimo!»

Ta prošnja spravi okoli stoječe ljudi iz omame. Hitro začnejo iskati pokopanca. Žalostno delo je bilo to, gotovo najžalostnejše v tej vihari noči. Le včasih je vsled opombe kakega posameznika za trenotek prenehalo žvenketanje lopat. Tu je bilo treba previdno delati, zato je delo napredovalo le polagoma. Nekaj časa je tudi Blagič sam čvrsto delal z lopato. Toda kar nakrat mu moči upešajo, ves svet okoli njega se zavrtí,

mrzel pot mu oblije čelo — in zgrudi se na tla tik groblje.

Spomin mu izgine. Ko zopet pride k zavesti, bil je v tuji družbi, pri županu bližnje vasi. Blagi mož je bil nesrečnika brez strehe vzel k sebi. Le polagoma se domisli zadnjih dogodkov; vstajali so mu v duši, kakor hude, težke sanje. Ah, da so bili ti dogodki res le sanje! Blagič vstane s snažne postelje ter se vleče k zamreženemu oknu. Le jeden pogled — in spoznal je vso strašno — resnico! Tam, nedaleč od njega, stala je stara lipa s svojimi črnimi, suhimi vejami. Zadej pa je iz podrtine Gornikove hiše še zmerom vstajal višnjev dim . . .

Župan prispeje, da pogleda, če je bolniku česa treba.

«Kaj je z Gornikom?», povpraša blede mož vstopivšega župana. Pričakovaje odgovora, upré prašalec okó v kmeta, kateremu se ni videlo, da bi bil izmučen, da-ši je vso noč bil na pogorišču.

«Po gospodu Gorniku vprašate?» Župan se nekoliko vstavlja ter popraska za ušesi. Odgovor mu ni bil lehák, kajti vsa okolica

je vedela, kakó dobra sta si bila oba gospoda na Stražišču. Kar je pa kmet imel povedati Blagiču, to je bila novica, kakoršne ne poroča rad nijeden človek blažjega srca, zlasti ne možu, kateremu je trpljenje zadnjih ur še jasno gledalo iz očíj.

«Jaz sem na vse pripravljen», deje Blagič, spustivši se na rob postelje. «Ne prikrivajte mi ničesar . . . Gornik je mrtev; ne-li?» Kmet prikima, in ker vidi, da je Blagič vsaj na videz ostal miren, poroča mu nadalje še o podrobnostih. «Komaj smo vas bili odnesli, našli smo vašega prijatelja pod grobljo. Najbrže ga je zidovje naglo zadušilo. Potem smo nesli mrliča v mrtvašnico naše vasi. Jutri ga slovesno pokopljemo v blagoslovljeno zemljo. Ne belite si glave s tem, kdo plača stroške. Dobro vem, da je vam to nemogoče. Zato so sklenili nekateri vaščani, da poskrbé za njegov pogreb. Saj smo ga vsi zeló ljubili! Odkar je živel tu, ni bilo nikdar besed med nami. Mi kmetje smo se bili že takó privadili, da smo vselej vprašali prijaznega gospoda za svèt, če nam je kaj šlo navskriž. Nihče ni odhajal od

njega brez poduka in tolažbe. In kaj še le naši ubožci! Ti bodo blagega gospoda Gornika pogrešali še dolgo, dolgo!»

Blagič je nad tem pripovedovanjem glavo nagnil ter roki prekrižal čez koleni. Okoli usten mu je nekaj genilo, kakor na jok. Toda premagal je žalost, ki mu je razrivala dušo. Ko pa kmet odide, vrže se na posteljo ter si pokrije obraz z rokama. «Oh, zakaj si me zapustil takó rano, dragi moj prijatelj, moj brat! V cvetu svojega življenja si moral zapustiti ta svet, in to nenadoma, kakor nekdej tvoj oče!» Takó potoži prežalosten ter se razjoka kakor otrok. Dolgo je plakal. Naposled se poleže njegov dušni vihar, vstane ter si otare solzé.

Glava mu je bila težka, rana na čelu ga je žgala. Komaj so ga nosile noge. Presoparno mu je bilo bivati v sobi. Gnalo ga je k mrtvaškemu odru prijateljevemu, da bi tam izmolil nekaj očenašev v njegov dušni mir

Ljudje, ki so gledali prihajalca po cesti, zmajali so z glavami. Še učeraj čvrst mož,

bil je danes podoben polomljenemu trudnemu starčku! . . .

* * *

Župan je izpolnil svojo obljubo. Gornika so pokopali také slovesno, kakor je navada le pri premožnih vašcanih-odličnjakih. Da-si je pihala tudi danes ostra sapa, zbrala se je vendar velika množica praznično oblečenih vaščanov na domačem pokopališču. Čestitljivi gospod župnik je bil dokončal zadnjo svojo molitev, gruda na grudo je bobnela v grob, na krsto nesrečnega moža. Ob tem prizoru ni bilo suhega očesa. Blagič je z rosnim očesom stal ob grobu v vsakdanjem oblačilu. To oblačilo je bilo vse, kar mu je ostalo. In še to je bilo precej poškodovano od ognja. Zdaj se obrne k mašniku in k županu, kakor tudi k drugim, ki so bili v obližju, ter vse lepo zahvali v svojem imenu in v imenu odsotnih sorodnikov za storjeno ljubav. Ob jednom zaprosi, naj rajnika, kakor tudi njega vsi ohranijo v prijaznem spominu.

«Milo mi je, ko vas vidim, da odhajate»,

takó izpregovori gospod župnik, slekši cerkveno obleko, proti Blagiču, ki je v spremstvu gospoda župana stopil skozi pokopališčna vrata. Župan prikimaje potrdi te besede, a potrti Blagič ponovi svojo zahvalo vsem, ki so mu bili dobri in prijazni.

«Ne imejte me za radovedneža», nadaljuje gospod župnik, «če vas vprašam, kam se mistite zdaj obrniti? Bil bi jako potolažen, ako bi vedel, da s trdnim upanjem zapuščate kraj, kjer ste s svojim rajnim prijateljem živeli toliko let v najlepši slogi».

«Kaj bode iz mene», odgovori Blagič, «vé samo Bog! Nesreča me je hudo doletela. Kar sem imel, vse je izgubljeno! Ničesar drugega nimam, kakor to, kar nosim na sebi, pa malo novcev, katere sem imel v žepu, ko sem odhajal iz sobe na pogorišče. Svotica komaj zadošča, da se lahko vrnem v svojo domovino. Tam mi bode naloga, da potolažim staro mater Gornikovo. Ubožica gotovo še ne vé, da smo danes pokopali njen ponos in reditelja njenega! Kam me potem popelje ladjica mojega življenja, ali

domovina odmeri v bivanje prostorček nezvestemu sinu, — to vse je v božjih rokah!»

Gospod župnik je večkrat sočutno pri kimal ter pogledal župana. Ti pogledi so jasno pričali, kakó spoštuje Blagiča in káko sočutje ima ž njim. Zdaj prime odhajalca pod pazduho ter deje milo: «Gospod Blagič, ustavite se nekoliko pri meni, predno odidete. Nekaj žlic juhe vam ne bode škodilo. Saj vas trese mraz, čemur se ni čuditi pri tem vremenu. In s to lahko sukunjico mi ne smete oditi. Lahko se prehladite! Le pomislite na dolgo pot!»

Župan se poslovil, a Blagič odide z osivelim gospodom župnikom v župnišče. Po obedu prinese gospod župnik plašč, kateri obesi gostu čez plêča. «Dobro se vam podaja!», zakliče veselo. «Ta plašč vzemite sâbo na dolgo pot. Prav vam pride. Meni plašč ne rabi. Visi samo v omari, a nosil ga še nisem svoj živ dan. Neumnost sem bil napravil, da sem ga kupil. Že večkrat mi je bilo žal zaradi tega. Zdaj mi pa prav prihaja; veselim se tega. Ne smete mi ponudbe odbiti, dragi gospod!»

Ponudba je bila tako dobrosrčna, také polna ozira in dostojna, da je Blagič ni mogel odbiti. Vendar je bila njegova zahvala krajša, kakor bi bilo spodobno. Misel, da potrebuje miloščine, zapirala mu je grlo ter gnala kri v obraz. . .

Kmalu potem je blede mož stopal proti glavnemu mestu. Najsi mu je bil gospod župnik v župnišču s svojim milim in veselim vedenjem kolikor toliko pregnal tožne misli, zdaj je bil Blagič vendar zopet resen. Časih se je ustavil ter pogledal proti Stražišču, odkoder je bila izginila radost také nenadoma. Na ovinku, kjer je zadnjikrat mogel videti Stražišče, zamišljen postoji. «Z Bogom, Gornik, jedini moj prijatelj! Z Bogom Stražišče!». Takó zašepeče sam zá-se. «Ničesar nimam od vaju, razen kamena, kateri sem si iztrgal učeraj iz zida. Ubog sem prišel k vama, ubožnejši odhajam. In vendar nosim sábo imetek, kateri bi ne dal za vse to, kar sem izgubil: navadil sem se — delati! Malosrčen sem se peljal pred leti s tábo, moj Gornik, o gorkem solnčnem svitu na Stra-

žišče. Danes mi sicer žalosti tone srce, vendar imam zaupanje v samega sêbe!»

To izrekši zamahne in migne z roko v pozdrav proti Stražišču. Potem se naglo obrne ter pospeši korak, kakor bi hotel naglo gredoč zadušiti spomine, ki so mu vstajali v duši.

X.

Blagič ni mogel iz glavnega mesta odpotovati tako naglo, kakor si je mislil. Ni namreč hotel oditi, predno bi ne bilo uravnano vse, kar se dostaje bivše tovarne na Stražišču. Pri tej stvari pa je bilo nujno treba, da je mož osebno sodeloval, kajti le malo trgovskih knjig so rešili iz ognja. Nedostajali so nekateri važni spisi. Mnogo dni je minilo, predno je bilo dogotovljeno to, kar ob enakih slučajih naredi trdna, poštena volja ter zvest spomin. Da nikdo izmed upnikov ne izgubi velike svote ter da slabo ime ne bode sledilo prijatelju v grob — s tem sladkim tolažilom je Blagič izvršil zadnje spise. Pač je bil nekdo, ki je imel veliko terjati, in to je bil Blagič sam!

Toda zahteval ni ničesa. Kako tudi? Iz ostankov trgovskih knjig ni bilo razvidno, da je svoj denar imel naložen na tovarni. Drugih dokazov za to tudi ni bilo več. Jediná priča — Gornik — umolknil je bil za zmerom. Blagič pa ni hotel zahtevati ničesar, da bi se ne mislilo, da ima nepošten namen. Zategadelj je molčal ter voljno trpel škodo. —

Ker je Blagič moral dolgo ostati v mestu, pošli so mu bili novci že takó, da ni imel več dovolj denarja, da bi se bil peljal v domovino. Sredi pota je zategadelj moral zapustiti priležno železnico ter peš potovati k materi Gornikovi. To sicer ni bilo kaj nenavadnega zanj: potovanje čez breg in dol. V prejšnjih letih, ko je bil še bogat, prehojeval je z veseijem večkrat še daljša pota. Toda čudno: zdaj se mu je zdelo tako potovanje dokaj težavno. Kaj je bilo temu krivo? Morebiti skrbi, katere je vzel sábo na pot, ali pa bolečine minolega tedna, ki so razjedale njegovo zdravje? S težka se je vlekel dalje. Še le šesti dan prispeje, oprt na svojo popotno palico, k nizki logarjevi hiši, v kateri je stara Gornica stregla svoji na smrt

bolni hčeri. Ni mu bilo treba dolgo iskati. Stara žena ga je videla, ko je prihajal. Zatorej mu priteče nasproti v vežo, kjer se mu molčé in tiho jokajoča spusti v naročje. Nekaj časa mine, predno more Blagič izpregovoriti. Ko je pa začel govoriti, vlijó se mu besede kakor reka. Uspeh njegovega živega govora pa je bil tak, da je s pridom utešil ubogo, staro mamico, kateri je sinova smrt zadala silno globoko rano. Polna zaupanja ga je gledala starka s svojimi rdeče - objokanimi očmi, saj je sirota vedela, da nihče ne umeje takó njenega gorja, kakor Blagič! Hči, ki je ležala v sobi v postelji, še ni ničesar vedela o tužnem dogodku. Morali so ji zamolčati nesrečo, da bi njeno življenje ne prišlo v še večjo nevarnost. Logarju pa, temu odurnemu gozdovniku, ni bilo dano, da bi znal dajati hladila bolni duši. Ni čuda torej, da je v tem času stara gospa uro za uro težko pričakovala, da jo poseti (obišče) Blagič, kakor je bil obljubil.

Da bi Blagič več časa ostal v logarjevi hiši, o tem ni bilo misliti. Stanovanje je bilo tako tesno, da ni bilo prostora za novega

gosta. In kar je bila glavna reč: Blagičevega denarja je bilo že tako malo, da je komaj izhajal ž njim še jeden dan, da-si prav skromno. Ali se mu torej ni muđilo, da bi dobil v sosednjem velikem mestu, kjer se je šolal več let, sebi primerno službo, in to predno mu poide zadnji krajcar? Povedal je stari Gornici o svojih namerah. Zamolčal pa je o svoji denarni zadregi. Zagotovil jo je, da ji hoče pisati, čim najde v mestu službo, ter da jo prilično zopet poseti. S to obljubo odide že po nekoliko urah v mesto.

Bile so kamenite steze, po katerih je moral hoditi. Časih je mislil, da ga bode konec, takó je bil truden. Toda pravi trnjev pot ga je še le čakal, ko je začel iskati — službe. Bil je zdaj tujec v mestu. Nijednega priprošnjika ni imel. Dà, celó nikakega spričevala ni imel, ki bi pričalo o dotedanjem njegovem delovanju. Takó ni nesrečnemu možu zaupal nikdo in nikdo ga ni vzel v službo. Blagiča se je lotil velik obup. Mučno vprašanje mu je vstajalo v duši: „Kaj početi zdaj?“ Prodal je že bil zlati prstan, ki je nek-daj dičil rokó njegovemu očetu. Isto takó je

bil prodal plašč, kateri mu je bil daroval usmiljeni gospod župnik. Ko je od ranega jutra do trdega večera kolovratil po mestu, službe išoč, mrazilo ga je, kajpada! Ali mrazu se je zdaj pridruževala tudi že — lakota! Kaj storiti? Ali naj bi bil prijel za beraško palico? Bolj in bolj se ga je prijemala skušnjava, da bi se ne sramoval več beraške palice, kajti lakota je huda, to morate vedeti!

V takem žalostnem položaju zapusti neko nedeljo zjutraj svoje uborno prenočišče v predmestju. Odločil se je bil, da poprosi kako usmiljeno dušo miloščine, saj je tekel že tretji dan, odkar ni bil zavžil ničesar družega, kakor kosec suhega kruha. Komaj se je še držal po koncu. Čut, da je zapuščen, težil mu je dušo z vso silo. Stopi v bližnjo cerkev ter se zatopi v tiho molitev. «Mogočni Bog, pomagaj mi, drugače poginem!» Tako vzdihne v neskončni žalosti. Potem zopet stopi iz cerkve ter brez smotra in brez namena tava po mestnih ulicah mimo ljudij, katerim se je z obrazov bralo nedeljsko veselje. Vendar, kolikorkrat je bil pospešil korak, da bi za-

prosil miloščino tega ali onega: vselej se je v odločilnem trenutku skesal, ker sram ga je bilo beračiti! Takó, ves obupan, pride v mestni vrt, da se na samotnem kraju na klopi odpočije ter premišljuje . . . Bil je jasen jesenski dan, solnce je gorko pripekalo, a zrak je bil mirán. V dolgih drevoredih torej ni nedostajalo šetalcev, kateri so se hoteli navžiti lepega vremena. Blagič je moral dolgo iskati, predno je našel prazen prostorček. Le časih je tod mimo šel kak zamišljen starček, ki se je rad odtegnil praznično oblečenim ljudem, ki so vrveli tamkaj gori pod na pol ospelimi kostanji. Ne daleč je igrala tudi godba. Njeni mehki glasovi so priletavali na uho tudi nesrečnemu Blagiču in božali mu srcé. Poslušajoč uprè svoj pogled v tla ter po obledelih licih mu jamejo kapati čedalje gostejše — solze. Takó sedi nekaj časa, udajajoč se svoji žalosti. Pomislil ni na to, da ga lahko vidi kak radoveden ali usmiljen človek. Zdajci mu na uho prizveni tolažilèn otroški glasek: «Ne jokati, ubogi mož!»

Blagič nagloma vzdigne glavo in zdaj ugleda pred sabo lepega, plavolasega dečka,

kateremu je utegnilo biti morebiti tri leta. Deček ga je zdržema gledal s svojimi velikimi, modrimi očmi. V nekoliki daljavi je prihajal visokostasen gospod, ob čegar ustnicah je krožil ljubek nasmehljaj. Ni bilo težko uganiti, da je gospod z zdravje oznanjujočim licem srečni oče dečku, ki je svoje usmiljenje izražal tako priprosto in milo. Predno je Blagič mogel odgovoriti otroku, stal je že gospod pred njim. Urno pogleda nesrečnega moža, prime otroka za roko ter deje: «Ne zamerite otroku, če vas je motil. Videl vas je, ko ste jokali, in to boli taka mlada srčeca».

Blagič vstane ter, odkrivši se, odgovori: «Že večkrat sem slišal, da imajo otroci občutno srce do ubogih, nesrečnih ljudij. Besede, katere mi je govoril vaš sinček, potrjujejo mi, da je temu res takó».

Tujec pozdravi ter odide. Toda takoj se zopet vrne ter reče potihoma: «Če je pomanjkanje uzrok vaši žalosti, srcema rad vam pomagam. Ali hočete iti z mano?»

Blagič se ni mogel ustavljati takemu vabilu. Molčé vstane ter sledi gospodu, ki je

bil sicer priprosto oblečen, ki pa je kazal na prvi pogled, da je kaj boljšega. Zala hiša je bila blizu mestnega vrta, kamor je Blagič spremil svoja dva prijatelja. Stopijo v prostorno sobo v pritličju. Ob dveh nasproti si stoječih stenah so bile knjige nakupičene do stropa. Sredi sobe pa je stala lepa pisalna miza, na kateri so bili celi kupi spisov. Ni bilo dvoma: to je bila soba pridnega, delavnega moža. Ne izpregovorivši besedice, odprè gospod predalček pisalne mize, vzame iz njega usnjato listnico ter od bankovcev, ki so bili v nji, izroči Blagiču jednega. «Ni veliko», deje prijazno, «toda v sili je tudi malo nekaj vredno».

Blagič je bil stegnil že roko, da bi sprejel denar. Toda zdajci jo izmakne. Njegove oči se strmeč upró v dobrotnega gospoda. Ta ni vedel, kakó bi si tolmačil vedenje Blagičevo. Zavzet stopi korak nazaj. «Nisem vas hotel žaliti», dostavi z negotovim glasom.

Te besede razvežejo Blagiču jezik. «Oprostite, lepo prosim! Nenadni pogled na to

listnico, ki je bila nekdanj moja, zmedla me je do cela!»... .

Gospod zmaja z glavo, kakor neveren Tomaž: «To ne more biti. Vi se motite»... .

Blagiču šine preko usten truden nasmehljaj, ko odgovori: «Ne morem vas siliti, da mi verjamete. In vendar je resnica, kar vam pravim. Na znotranji strani sta uvezeni dve rdeči črki, začetni črki mojega imena!»

«In vaše ime, kakó se li glasi», živo vpraša gospod. «Vi pač niste? . . . Ne, ne, to ne more biti!», dodá odkimovaje.

«Jaz se zovem Ivan Blagič», pojasni obotavljaje se nagovorjenec. Tuji gospod se nehoté prime za stolovo naslonilo. Nemo opazuje ubozega moža. Obraz mu žari, veselje in žalost se zrcalita ob jednom na njem. Toda to je trajalo le nekaj trenutkov. Zdajci objamejo njegove močne roke omahujočega nesrečnika. «Gospod Blagič!», zakliče, «Jurij Mašek, nekdanji kmečki fantič iz Črne, ni še pozabil dobrot, katere ste mu skazovali nekdanj in po katerih ste ga osrečili! Koliokrat sem popraševal po vas, kje prebivate; a nisem mogel zvedeti ničesar! Slépo na-

ključje vas prinaša naravnost k meni. Listnica, katero ste nekdam izročili vrlemu gospodu učitelju v Črni, da denar v njej porabi za moje učenje, dà, ta mrtva listnica, v kateri hranim jaz že leta in leta prihranjene novce, navlašč namenjene ubožcem: — ta listnica jame zdaj govoriti, govoriti o davno minolih časih!»

Okó vrlega gospoda je žarelo, ko je to govoril in burno je stisnil roko njemu, ki ga je videl prvič pred dobrimi dvajsetimi leti, a ga kasneje do danes ni več dobil pred oči!

Blagič ni mogel odgovoriti ničesar. Zamišljen je gledal zdaj tje pred sé, a zdaj zopet gospoda Jurija Maška. O njem si je večkrat mislil, sam ne vedé zakaj, da biva kje daleč.

«Toda zdaj idite z mano, gospod Blagič», nadaljuje Mašek; «ta gola soba ni prostor, v katerem bi dostojno praznovala svoje svidenje. V sobi pri moji rodbini tu gori je dokaj prijetniše. Kakó se bode veselila moja žena, ko bode videla moža, katerega takó visoko čisla, kakor ga čislam jaz sam. Pozna

vas po imenu že davno, in to po pripovedkah svojega očeta, mojega skrbnega učitelja, gospoda — V a l e n t i n a Z a d n i k a ! »

* * *

V obednici gospoda Jurija Maška, oskrbnika in voditelja posestev grofa borovniškega, gorela je ta dan svetilka še o polnoči. Prijetna gorkota se je razlegala po vsem prostoru. Med gospodarjem in njegovo cvetočo ženo je sedel Ivan Blagič žarečih lic. Marsikaj je pravil o svojih dolgih potovanjih ter o tem, kako se je izpreminjala njegova sreča. Spoštovanje in iskreno sočutje, katero sta mu kazala oba zakonska, bila je hladilna kaplja v njegovo zmučeno srce. Kakor veneča cvetka zopet oživi po hladilnem dežju, takó se je Blagič zopet poživil v družbi teh blagih ljudi. Sreča, katero je videl v tej rodbini, in kateri je bil prav za prav on ustanovitelj, ta sreča mu je srce napolnjevala z nekakim očetovskim ponosom. Ob tej sreči je čisto pozabil na svoje gorje. In sreča je isto tako odsevala z obraza obeh Maškovih otrok, ki sta sedela pri mizi. Maškovi so bili veseli, da

so imeli na svoji strani nesebičnega moža, kogar so se često spominjali v svojih pogovorih! In da-si si vrla zakonska nista hotela drug drugemu priznati, istina je vendar, da se je v kotičku njiynega srca pojavljalo nekaj kakor zadovoljnost, ker sta videla Blagiča v uboštvu, kajti uprav to njegovo uboštvo jima je ponujalo priliko, da mu povrneto z dejanji!

Nekaj dnij je Blagič ostal kot gost pri Maškovich. V tem se je pa gospod Mašek močno trudil, da bi mu izposloval to, po čemer je najbolj hrepenel: trajno službo! Česar Blagiču samemu v več tednih ni bilo mogoče doseči, to je takoj dosegla priprošnja večšega, obče priljubljenega in spoštovanega gospoda Maška. Kmalu je Blagič od ranega jutra do poznega večera zopet sedel za knjigami trgovske hiše. Ob nedeljah in marsikak večer pa se je zglašal pri Maškovich. Ti so ga do njegove smrti spoštovali in ljubili, kakor da bi jim bil ljubezniv oče.

